

మార్చి 2006

ఉభ్యము

అభినయ సాధ్యమూల మాపుపత్రిక ౧౦

కల్పకలు
సంస్కరణ

నట వితామవుడు

Editor
Gadde Srinivasa Rao
 Associate Editor
Gandavaram Subbarami Reddy
 Sub Editor
P. Narayana Rao
 Parishad Reporter: Adivi Shankar Rao

The only Monthly Magazine on Theatre Arts
 With Multi Colour Title and Quality Paper & Production

రభ్యము

అభినయ మాధ్వమాల మాసపత్రిక

Correspondents

Vol. 3

RNI-APTEL/04/12589

March 2006

Issue: 3

GUNTUR

Karanam Suresh -
9885279328NARASARAOPET

Sastry - 08647-229990

MARKAPUR (PRAKASAM Dt.)

Akbar Ali - 08596-225780

TIRUPATI

Raja - 9347046608

VIJAYAWADA

G.V. Hanumantha Rao - 9397832836

TANUKU

K. Rajyam - 9848903985

KAKINADA

Dr. Prasad - 98484 51201

PALAKOLLU

Peluri Das- 08814 - 227969

VIZAG

Hema - 98481 33681

SRIKAKULAM

M.Rama Chandra Rao - 08941-255423

WARANGAL

Dr.B.Umamaheswara Rao-0870-3090780

SHAD NAGAR (MAHABUB NAGAR)

T.V. Rangaiah - 9866258946

NIZAMABAD

V. Ramana Murthy - 9440633114

MANCHARIAL

Gollapalli Jayaraju - 9247496185

KARIMNAGAR

M.A. Karim - 94404 88571

BELLARY (KARNATAKA)

Raju. S. Kulkarni - 09880132147

BANGLORE

P. Venkateswarlu- 09341320597

PUNE

V. Ravindar - 020-56218925

నంది నాటకీయవం ఏర్పాటు చేసి ఇష్టచికి ఎనిమిది సంవత్సరాలవుతుంది.

ప్రతి సంవత్సరం కొత్త నాటకాలు, నాటికల్ని పోటీకి ఆహస్వనిస్తున్నారు. దీని కోసం రచయితలు ప్రతి ఏడాది దాదాపు రెండు వందల నాటకాలను, నాటికల్ని రచిస్తున్నారు. 'నంది'కి కేవలం 32 ప్రిఫైలను మాత్రమే ఎన్నకుంటున్నారు. నందికి ఎంపిక కాని ప్రదర్శనల్ని సమాజాల వారు అక్కడితో వచిలేస్తున్నారు. ఇందులో సలబై శాతం మంచి నాటకాలు, నాటికలు ఉంటున్నాయని పరిశీలనకుల అంచనా. అయితే ఇష్టచికి కూడా పెలుగులోకి రాకుండా పోతున్నాయి. రచయితల్ని ఇతర పరిషత్తుల వారు అదలంచని ప్రకంలో వారి త్రమ కాలగఢ్ఱంలో కలిసి పోయే ప్రమాదం ఉంది. నంది నాటకీయవానికి ఎంపికైన, అందులో బహుమతి పొందిన ప్రదర్శనల్ని మాత్రమే రాశ్ట్రంలోని 60కి సైగా వున్న పరిషత్తుల వారు ఆహస్వనిస్తున్నారు. 'నంది'కి ఎంపిక కాని నాటికల్ని కూడా బాగా ఉన్నావి ఉన్నాయని న్నాయ న్నిట్టేతలు కూడా ఒప్పుకుంటున్నారు. నందికి సెలక్ష్మీ కాని నాటికల్ని బాగపున్నవి కనీసం రెండున్నా ఎంపిక చేసి వారిని ప్రశ్నహించ వలసిన బాధ్యత, రచయితల సృజనాత్మకతను వెలికి తీయవలసిన అవసరం ప్రతి పరిషత్తు చీద ఉంది. చెప్పటం కంటే చేసి చూపాలనే సిద్ధాంతాన్ని అనుసరిస్తూ అభినయ అధ్యార్థంలో మార్చిలో జరుగుతున్న నాటక పరిషత్తులో 'నంది'లో ఎంపిక కాని రెండు నాటికల్ని ప్రదర్శించనున్నాము. పరిషత్తుల ముఖ్య ఉద్దేశం నాటకాభివృద్ధి లక్ష్యంగా ముందు కెళ్చాలని కోరుకుంటూ...

మీ...

గద్దె శ్రీలివాసురావు
 ఎడిటర్

Cover Page : Hari Prasada Rao Artist : S. Rambabu

Address for Correspondence

A B H I N A Y A Telugu Theatre Monthly

6-1-181/1, Old C.I.B. Quarters, Opp. Line to Trinethra Super Market,
 Khairatabad, Hyderabad - 500 004. A.P.

Cell: 9391111622 Fax: 040 - 40209930

Website : www.avkf.org

Published with the Financial aid of

Sangeet Natak Akademi (New Delhi)

నాటక రచనలో సంభాషణలు

అనుమతి ప్రాప్తి లేక నిర్వహించబడునే విషయమే కాదు.

సంభాషణలు ‘యిట్లావుండాలి’ అని

ఎవ్వరూ అనటానికి వీలైదు. నిత్యజీవితంలో సంభాషణలు ఎక్కుడ చూచినా ఒకలాగే వుంటాయి. కానీ నాటకం తీర్చిదిద్దిన నిత్యజీవితం కనుక సంభాషణను ఎంత పోలివుంటే అంత

‘గాలి వాన’లో బి. భాసుప్రకాం

బాగానూ, ఎంత భావస్వరం వుంటే అంత అందంగానూ, ఎంత క్షప్తంగా వుంటే అంత సజీవం గానూ, ఎంత కథాగర్భితంగా వుంటే అంత రక్తిగానూ వుంటాయి.

కథనూ, పాత్రల సంభాషణలనూ ‘చెప్పుదలచుకొన్న సిద్ధాంతానికి నడుపుకోవటం’ సిద్ధహస్తుడైన రచయిత వద్దతి, లేకపోతే కథాగమనంలో రచయిత కొట్టుకుపోయి తన సిద్ధాంతాన్నే మార్చుకోవల్సి వస్తుంది. “లంచాలు తీసుకోకూడదనే” సిద్ధాంతం చెప్పుదల్చుకున్న రచయిత చివరకు లంచాలు తీసుకోవచ్చునే సిద్ధాంతాన్ని కథా సందర్శంలో చెప్పక తప్పనిసరి అవపచ్చ. అందువల్ల ప్రతివాక్యం తన సిద్ధాంతాన్ని గాని, తన కథనుగాని ముందుకు నడిపేదిగా వుండి తీరాలి. అనవనరంగా ఒక్కప్రాక్యం గూడా వుండకూడదు. అంతేకాక, తక్కువ మాటల్లో ఎక్కువ భావాల్చుంచటం కూడా మంచిది.

కథకు కావాల్సిన పాత్రలను ఎన్నుకున్న

తర్వాత ఆ పాత్ర మనస్తత్వం నిశ్చయించుకుంటే యిక రచయిత, ఆ పాత్ర ఏ స్థితిలో ఎట్లా మాట్లాడాలో తేలిగ్గా తేల్చుకోవచ్చు. ఒకపొత్తుకు ముక్కుమీద కోపం వుండనుకోండి, ఆ పాత్రను “భోజనానికి లేపండి” అని ఎవరన్నా అంటే “అప్పుడే త్రైం అయి తగలబ్దదీ” అంటాడు. ఇలా

ప్రపంచంలో అనేక రకాల మనస్తత్వాలుంటాయి. వీటిని ప్రపంచంలో చూసే, తనకై తాను వూహించుకొని రచయిత సంభాషణలను నడపాలి.

పాత్ర మనస్తత్వాన్ని బట్టి మాత్రమే కాక ఒక సిద్ధాంతాన్ని పాత్ర వరిస్తి తిని

బట్టికూడా సంభాషణ మారుతుంది. రైలుకు తొందరగా వెళ్లున్న వాట్టి ఆపి, అగ్గిపెట్టి అడిగితే తప్పకుండా వినుక్కుంటాడు. అదే ఎరుగున్న స్నేహితుడైతే తిడతాడుకూడా.

ఈ మనస్తత్వాలను అర్థం చేసుకొని రచయిత సంభాషణలు నడిపితేనే పాత్రలకూ, తద్వారా కథకూ జీవం వస్తుంది. ఎంత పాత్రకథయినా కొత్తగా కనిపిస్తుంది. నాటకమంతటికీ ఏదో ఒక్కరకపు విపరీత మనస్తత్వం ఉన్నా పూర్తిగా రక్తికట్టే సాపకాశం ఉంది.

సంభాషణలను ఖ్రాసే టప్పుడు ఆ మనస్తత్వం గలవాడు ఆ సందర్భం లో ఎట్లా మాట్లాడ తాడు? అన్నదాన్ని రచయిత వూహించుకోవాలి. తిరిగి రెండోపాత్ర మాటలు గూడా ఆ నందర్భంలో ఆ పాత్ర మనస్తత్వం ఎట్లావుంటుందో వూహించుకోవాలి. అంటే రచయిత ఏపాత్ర సంభాషణలు ఖ్రాస్తుంటే ఆపాత్ర మనస్తత్వాన్ని మనుషులో వుంచుకుని మాటలు ప్రాయాలి.

 డా. ఎస్కిల్స్ రాధా కృష్ణమార్

పాత్ర మనస్తత్వం ఎప్పుడూ మారదు. కానీ సిద్ధాంతాన్ని బట్టి కొంతా, ఎదుచి పాత్రను బట్టి కొంతా జవాబుల్లో మనస్తత్వం మారినట్లు కనపడవచ్చు. శాంతస్వభావం గలవాడిలో కొన్ని సిద్ధాంతాల్లో తాత్కాలికంగా కోపస్వభావం కనిపించవచ్చు. ప్రేక్షకులు మొత్తం మిచు చాలా చురుకైన మేధాసంపత్తి కలవారు. రచయిత నడిపిన సంభాషణలద్వారా, రాగల కథనంతమూ వూహించుకోగల్లిన వారుంటారు.

ఆ వూహకు మించిన కథా గమనాన్ని గాని, చిత్రమైన సంభాషణలనుగాని రచయిత వుండకపోతే ప్రేక్షకులు వశంగారు. ప్రేక్షకుల భావాన్ని వేగంగా పరుగెత్తిస్తే రక్తి ననుభవిస్తారు.

అసలు వేగంగా నడిచే సంభాషణల తోనే కొంత రక్తి వస్తుంది. ఆ సంభాషణల వేగం ప్రేక్షకుల ఆలోచనా వేగాన్ని మించి మించకుండా వుండాలి. ఆలోచనా శక్తిని మరీ మించిపోతే ప్రేక్షకుల అలిసిపోయి అర్థం చేసుకోవటమే మాని వేస్తారు. దాంతో రసభంగమయి తీరుతుంది.

‘చీకబీ కోణాలు’లో బి. భాసుప్రకాం

పృథ్వీరాజులో మహ్యద్ గోరీగా బి. భానుప్రకాష్

సంభాషణల ద్వారా ప్రేక్షకుల వూహోశక్తిని ముందుకు నడపాలి.

సన్నిఖేశాలు ఎప్పుడూ ఒక్కరకంగా వుండవు. వేగంగా కథ నడిచేటప్పుడు సంభాషణలు వేగంగానూ, సన్నిఖేశం తాపీగా నడిచేటప్పుడు సంభాషణలు తాపీగానూ నడవాలి. కథ పరుగెత్తే సమయంలో పెద్ద పెద్ద సంభాషణలు విసుగు కలిగించి తీర్మాయి. అలాగే కథ తాపీగా నడిచేటప్పుడు చిన్న చిన్న సంభాషణలూ బాగుండవు. (ఎక్కువ భావయుక్తమైతే తప్ప) సంభాషణలన్నీ నటకుని నటనాశక్తిని ప్రదర్శించటానికి ఉపయోగించవల్సిన పరికరాల్లాంటే అంటే అనటకుని అహర్యం ఎంతో వాచికంగూడా అంతే కనక సంభాషణల్లో ఎంత నటనావకాశం వుంటే అంత.

అభ్యాసాలు

1. పదిమంది నటులు ఒకచోట కూర్చుని ఆకర్షణీయమైన వస్తువులు తలా ఒకటీ తీసుకుని దీపాల వెలుగులో కాని పగటి వెలుగులో కానీ జాగ్రత్తగా ఒక నిమిషం పరిశీలించండి. ఉదాహరణకు : ఒకరు పుష్ప, ఒకరు శాలు తీసుకుని పరిశీలించండి. దీపాలు ఆర్పించేసి, వస్తువుల మిాద గుడ్డకప్పి ఆ వస్తువులను సాకల్యంగా, సవివరంగా వర్షించి చెప్పండి. అంటే దానిరంగు, ఆకారం, విశేషాలు వైరా తరవాత దీపాలు వెలిగించో, కప్పిన గుడ్డ తీసివేసో మిాపర్చున సరిగా ఉండోలేదో సరి చూచుకోండి, తర్వాత నిమిషమల్లా 30 సెకండ్లకు తగ్గించండి.
2. రాత్రి భోజనం చేసి పండుకున్న తర్వాత దీపం ఆర్పించి పగలు చేసిందంతా తిరిగి స్నేహితి

తెచ్చుకోండి. భోజనం చేయడం జ్ఞాప్తికి తెచ్చుకున్నారను కొండి. వివిధ పదార్థాలు, వాటి రుచి స్నేహితి తెచ్చుకోవడం చాలదు. పెట్టుకున్న కంచం, దాని ఆకారం జ్ఞాపకం చేసుకోవాలి. భోజన సమయంలో జరిగిన సంభాషణవల్ల

కనిపించేది తప్ప తక్కినది మిా మనసులో శూన్యంగా గోచరించే వరకు ఈ అభ్యాసం చేయండి. క్రమేహి చిన్న చక్రాలతో అభ్యాసం చేయండి.

5. తెల్లబి గోడమిాద బొగ్గు ముక్కతో పెద్ద వృత్తం గీయండి. ఆ వృత్తం లోపలి గోడమిాదనే మనసు ను లగ్గుం చేయండి. ఆ వృత్తం తప్ప తక్కిన దంతా శూన్యంగా గోచరించాలి. ఆ తర్వాత ఆ పెద్ద వృత్తంలో చిన్న వృత్తం గీయండి. ఆ చిన్న వృత్తం మిాద మనసు నిలపండి. ఇలా వృత్తాన్ని తగ్గించు కుంటూ వచ్చి చివరకు ఒక నల్లటి చుక్క మిాద మనసును లగ్గుం చేయండి. మిా మనో ఘలకం మిాద ఆ చుక్క తప్పమరేమిా హత్తుకో రాదు.

6. ఒక పుస్తకమో ఉత్తరమో తీసుకుని విప్పి దాని మిాద మనసును లగ్గుం చేసి చదువుతూండండి. ఇంకొక నటుడు మాటల్లడించాలి. చదువు భగ్గం చేయడానికి యత్నించాలి. మొదటి నటుడు రెండవ వానిని లక్ష్యం చేయకుండా ఏకాగ్రత చెడకుండా చదువడానికి యత్నించాలి.

7. ఇంటిలోనో, బయట వీధిలోనో శబ్దం మిాదనే చెవిని నిలిపి వినడం అభ్యసించాలి. ఆశబ్దం ఒకపేతప్ప మరేమి వినిపించని స్థితికి వచ్చేవరకు సాధన చేయాలి. ఇది శ్రవణంద్రియానికి సంబంధించిన ఏకాగ్రత.

8. చేతిలోని పుష్పవాసనమిాదనో, ఉపహారమున్న పుష్ప వాసనమిాదనో నాసికను లగ్గుం చేయాలి.

ఇక ఆవాసనతప్ప ఇంకే వాసనా తెలియని స్థితికి వచ్చేవరకు సాధన చేయాలి. ఇది ప్రూణేంద్రియానికి సంబంధించిన అభ్యాసం.

9. ఇలాగే రుచి, స్వర్ణ. *

మిాలో పుట్టిన భావాలు, ఉద్దేగాలు తిరిగి నెమరు వేసుకోవాలి. మిారు నడచిన ప్రదేశాలు జ్ఞాప్తికి తెచ్చుకోండి. మిారు చేసిన పనులలో సంబంధించిన వస్తువులను మనసులో చిత్రించుకోండి. మిా స్నేహితులను, బంధువులను, పరిచితులను బాగా స్నేహితికి తెచ్చుకోండి. బాహ్య అంతర కేంద్రీకరణ శక్తిని పెంపొందించు కోవడానికి ఇదొకపే సరైన మార్గం.

3. ఇద్దరు నటులు ఎదురుబదురుగా నిలబడాలి. ఒక నటుడు ఏదో అభ్యసించాలి. రెండో నటుడు ఆ అభ్యసించాలి. మాసి అప్పటికపుడు సవివరంగా అనుకరించి చూపాలి. అలాగే డైరెక్టరు చేసి చూపించితే నటుడు అనుకరించాలి. డైరెక్టరు నటులు నరిగా అనుకరించారా లేదా అని పరీక్షించి చెపుతుండాలి.

(ఈ అభ్యాసాలు జ్ఞాపకశక్తి ఏకాగ్రత మిాద ఆధారపడి ఉంది. మనసును లగ్గుం చేయనిది ఆ విషయంగాని, వస్తువు గాని జ్ఞాపకం ఉండదు. ఇంకో విధంగా చెప్పాలంటే ఏకాగ్రతకు క్రియా రూపంలేక ఒరి

పిడి రాయియే జ్ఞాపక శక్తి)

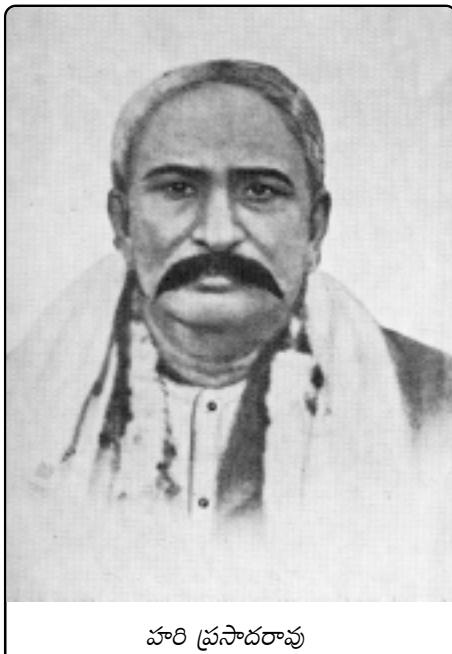
4. వెదురు బెత్తాలు తీనుకుని వాటి తో వివిధ పరిణామాలలో చక్రాలు పెట్టుకోండి. ఆ చక్రం గుండా కనిపించేదాని మిాద మనసును నిలపండి. ఆ చక్రంలో నుంచి

దా॥ భానుమతి రామకృష్ణ నుండి బహుమతి అందుకుంటున్న బి. భానుప్రకాష్

ఆంధ్ర నటు సితారమేహ మాలిప్రసాదరావు

ఆయన నటునా వైదుప్యం ఒక మహా రష్టవం. అందులోని భావతరంగాలూ... నటునా వైవిధ్యాలూ చిందులు వారే వన్నె చిన్నెల దరహసాలూ అద్భుతం. నటులోకానికి ఆదర్శ

పారి ప్రసాదరావు

ప్రాయం. తెలుగు నాటకరంగానికి గురు పీరం. ఆ మహానీయ కళాకోవిదుడు అంధ్ర నట పితామహ హరిప్రసాదరావు. ఆంధ్రదేశంలో అప్పటికి నాటక సంస్థలుగానీ, నాటక ప్రదర్శనలు కానీ పురుడు పోసుకోని కాలం. ధార్మాడ నుండి మహారాష్ట్ర నాటక సమాజం ఆంధ్రదేశంలో హిందీ మరాలీభావాల్లో నాటకాలను ప్రదర్శిస్తున్న వేళ అది. 1884 సంవత్సరంలో ధార్మాడ నాటక సమాజం గుంటూరు పట్టణంలో విస్తృతంగా నాటకాలను ప్రదర్శించిన సూప్రతో గుంటూరు కేంద్రంగా హిందూ నాటక సమాజంగా పిలవబడే గుంటూరు ఘన్ఱు కంపెనీ ఎన్నో నాటకాలను ప్రదర్శించి తెలుగు నాటక మాధుర్యాన్ని ప్రజలకు రుచిచూపించి ఈ సంస్కు కోటి సూర్యప్రభాకరునిలా నాయకత్వం

వహించిన కళాజీవి నాటక కళోద్ధారకుడు పారి ప్రసాదరావు.

పారి అనేది ప్రసాదరావు గారి ఇంటి పేరు. 1871 మార్చి 19వ తేదిన కూచిపూడిలో జన్మించిన ప్రసాదరావు గుంటూరులో స్థిరపడి రైల్స్, టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసులలో వనిచేశారు. అనంతరం గుంటూరు జిల్లా కోర్టును నెలకొల్పిన సమయంలో కాపీయిస్ట్స్ గా ఉద్యోగంలో చేరారు. ప్రసాదరావు సతీ మణి సీతమ్ము చిన్న పయసులోనే మరణించినా పునర్వి వాహం చేసుకోక నాటక రంగానికి తన జీవితాన్ని అంకితం చేశారు. హరిప్రసాదరావు నాటక రంగ ఆరంభ నేపథ్యాన్ని పరిశీలిస్తే తెలుగు నాటక నాంది ప్రస్తావ నలకు దర్శణం పడు తుంది. వచన నాటకా లలో నటించినా తృప్తిపడని పారి ప్రసాదరావు బళ్లారి కేంద్రంగా వీరవిషోరం చేస్తున్న పద్మాలను గూర్చి విన్నారు. అక్కడకు వెళ్లి అంధ్ర నాటక పితామహుడు ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు గారి చిత్రనశీల్యం నాటకాన్ని చూసి ఆ నాటకాన్ని తాను ప్రదర్శించడానికి ధర్మవరం వారిని కోరినా అందుకు ఆయన తిరస్కరించారు. బళ్లారిలో ఒక నాటకాన్ని ప్రదర్శించి ఆయనను మెప్పించి చిత్రనశీల్యం నాట కాన్ని ప్రదర్శించడానికి అనుమతిని పొందారు. ఆ నాటకంతోనే అంధ్ర నాటకరంగ చరిత్రలో

వచననాటకం స్థానం లో వినూతువైన సంగీత నాటక యుగం ప్రారంభమైనది. భావ స్వోరకంగా, సర్వజన సుభోధకంగా, రసస్వోరకంగా రాగాన్ని పద్యం లోనే ఇమిడి పోయే విధంగా వద్యంతో పాటు సుంకరి కొండడు, మొద్దబ్యాయి, భావాకలాపం, బోయా వంటి ప్రవాసనాలలో అనితర సాధ్యంగా నటించారు. హరిప్రసాదరావు ఎన్న పొత్తులు ధరించినా

‘అభిజ్ఞాన శకుంతలం’లో ధుష్టంతునిగా పారి ప్రసాదరావు శకుంతలగా కొంపలై హనుమంతరావు, చెలికత్తెగా తూములూరి

డా॥ కందమళ్ల సాంచిషరావు

వచనిసే నూతన నంప్రదాయానికి హరిప్రసాదరావు శ్రీకారం చుట్టూరు. ఆ సంప్రదాయాన్ని ఈ నాటికి హరిప్రసాదరావు బాణిగా పిలవడం విశేషం.

ఉట్టిపడే రీవి, నిండైన విగ్రహం, ధీరో దాత్తత, నాయకత్వం విశేషం, సమయాచిత భావ ప్రకటన, సంభాషణ ఉచ్ఛారణలలో తనదైన మార్గాన్ని ఏర్పరచుకొన్న హరిప్రసాదరావు వర్త మాన నటులకు గీటురాయిగా నిలిచారు. నటవిట గాయకులు పంక్తి భావ్యలుగా భావించబడే స్థితిని రూపుమాపి సమాజంలో నటులకు గౌరవస్థానం కలిగించడంలో హరిప్రసాదరావు పొత్త అనిర్వచ నీయం. బంకుమల్లి వీర వెంకయ్య “హరిశ్చంద్ర”, వడ్డాది సుఖ్యారాయుడు ‘వేణీ సంహారం’ కందు కూరి వీరేశలింగం ‘శాకుంతలం’, ధర్మవరం వారి ‘చిత్రనశీల్యం’, ‘సారంగధర’, కోలాచలం శ్రీనివాస రావు ‘సునందినీ పరిణయం’, వంగిపురం రామ కృష్ణమాచార్యులుగారి ‘జనక జనానందం’, జలిజే పల్లి లక్ష్మీకాంతం ‘హరిశ్చంద్ర’, బుద్ధిమతీ విలాసం నాటకాలతో పాటు సుంకరి కొండడు, మొద్దబ్యాయి, భావాకలాపం, బోయా వంటి ప్రవాసనాలలో అనితర సాధ్యంగా నటించారు. హరిప్రసాదరావు ఎన్న పొత్తులు ధరించినా

సత్య హరిశ్వందులో హరిశ్వందుడిగా హరి ప్రసాదరావు,
చంద్రమతిగా కొంపలై హనుమంతరావు

హరిశ్వందు, సారంగధరుడు, నలుడు, దుర్యోధనుడు వంటి పాత్రాలు తలమానికంగా నిలిచాయి. ఆనంద ఛైరవి, ఛైరవి, ముఖారి, వోహాన, బారువ, మన్మాగ, శహనీ, శ్రీ, ఘరీక జ్యాణి, ఆరబ్ధి, వరాళి రాగాలను అలపించడంలో ఈనాటికీ హరి ప్రసాదరావును అగ్రగణ్యులుగా పేర్కొంటారు.

నటనకు నరికొత్త భాష్యం చెప్పి సమాజంలో నటులకు గౌరవ ప్రతిష్ఠలు సము పొర్చించిన హరిప్రసాదరావు రంగస్థల నటులకు పలు నీర్దేశక సూచాలను తెలిపారు. “రంగస్థలంపై నటనా కొశలాన్ని ప్రదర్శించడానికి వేదిక పవిత్ర మైనదిగా భావించాలి. స్టేజమీదకు అడుగిడగానే నటుడు తన వ్యక్తిత్వాన్ని మరచి తాను ధరించే పాత్రలో లీనమై పరకాయప్రవేశం చేసినట్లు తన నడకలో ఉచ్చారణలో ఆ పాత్రను పోషించాలి. తాను కంటతడి పెట్టకుండా ప్రేక్షకులను దుఃఖ సాగరంలో ముంచెత్తగలిగిన వాడే ఉత్తమ నటుడు. రంగస్థలంలో చుంబనము, ఆలింగనాదులు పనికిరావని పెద్దలు చెప్పిన బోధనలను మరువ రాదు. పద్యం ఏ రాగంలో పాడాలో పద్యపాడాలలోని పదాలకు ఎక్కుడ విరామం ఇప్పులో కథా సందర్భాన్ని బట్టి నిర్ణయించుకోవాలి. రంగస్థలంలో వెన్నును ప్రేక్షకులకు చూపరాదు. అలాగే చంద్రమతి వేషధారి చింతామణి పలె కులకరాదు. తెర లేపగానే రిక్త రంగస్థలం చూపరాదు” అని చెప్పిన మాటలు నాటి రంగస్థల నటులకు కరదీపికల వంటివి.

హరిప్రసాద రావు నాయకునిగా కొంపలై

హనుమంత రావు నాయకగా వలు నాటకాలలో నటించారు. కోపలైతో పాటు జాగర్ల మూడి లక్ష్మీ నరసింహారావు, కడి యాల రత్నయ్య, కోటంరాజు లక్ష్మీ కాంతం, ఆరణి సత్య నారాయణ, స్వానం నర సింహారావు, యంకె. ఆర్. దీక్షితులు, కామే శ్వరమ్మ, ఉపులూరి సంజీవరావు, ముప్పిడి జగ్గరాజు వంటి వారు హరిప్రసాదరావు సరసన నాయక పాత్రలను ధరించారు. హరిప్రసాదరావు కు నాటకాలలో నటించడమే కాకుండా వాలపోష్టర్ను ప్రాయిడం, స్వయంగా అంటిం చడం వంటి సరదాలు ఉండేవి. ముత్యాల వంటి రాతతో స్వయంగా వాలపోష్టర్ను ప్రాసి ఇద్దరు కుప్రాళ్లను తోడు తీసుకొని రాత్రివేళలల్లో గోడలపై అంటించే వారు. రంగస్థలంపై నటించే సమయంలో వీరి సమయస్వార్థి అధ్యాత్మమైనది. ఒక పర్యాయం నలుని వేషాన్ని అభినయిస్తున్నప్పుడు జేబులో నుండి రుమాలు కిందపడిపోయింది. ఆ పార పాటును కప్పిపుచ్చుకోవడానికి “అహాదుశ్శ కునము” అంటూ రుమాలును తీసుకొన్నారు. ఇది కూడా నాటకంలో ఒక భాగమే అని ప్రేక్షకులు భావించారట. హరి శ్వందపాత్రలో ప్రేక్షకు లను వెక్కి వెక్కి ఏడిం చే విధంగా నటించిన ప్రసాదరావు ఆ పాత్ర

పూర్తి అయిన తలువాత గ్రీన్ రూమ్ లోకి వెళ్లి భోరుమని వెద్దేవారట”. హరిప్రసాదరావుకు సంభాషణలన్నీ కంఠ స్తంగా వచ్చేవి కాదు. ఎలాగో వద్దాలూ, పాటలూ బట్టియం పెట్టేవారు. వచనానికి మాత్రం ఎక్కువగా

‘హరిశ్వంద్ర’ కాటి సీనులో హరి ప్రసాదరావు, కొంపలై హనుమంతరావు

ప్రాప్తింగ్ పైనే ఆధారపడేవారు. ప్రాప్తింగ్పై ఆధార పడినా దానిని ప్రేక్షకులు గమనించ కుండా తగు జాగ్రత్తలు తీసు కొనేవారు.

నలుని వేషంలో రచయిత ధర్మవరం వారి మెప్పులను పొందడమే కాకుండా ఫును సన్మానంతో పాటు “ఆంధ్రనట పితామహ” బిరుదును కూడా పొందారు. బిల్లారి రాఘవ ప్రశంసనలకు, అభిమానానికి పాత్రుడైన ప్రసాద రావు అవసానదశలో దుర్భర దారిద్ర్యాన్ని అను భవిష్యున్నప్పుడు రాఘవస్వయంగా రెండు నాటకాలను ప్రదర్శించి ఆ కలక్కన్ను ప్రసాదరావుకు బహుకరించారు. యడవల్లి సూర్యనారాయణ, దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య, పత్రి శీనప్ప, రవణప్ప బలిజేపల్లి, బెల్లంకొండ సోదరులు హరిప్రసాద రావు శిష్యరికం చేసినవారే. ఆంధ్రనట పితామహని నటనా వైభవానికి శాశ్వత రూపమివ్వాలనే సంకల్పంతో పత్రి శీనివసరావు, వియున్సార్ మూర్తి, దేశిరాజు బాబూరావు, మంత్రి ప్రగడ శివరామకృష్ణరావు “మాయదారి మాఇక్యం” అనే 8 మిలీమీటర్ల ముక్కి చిత్రం నిర్మించి ఆంధ్ర నాటకరంగానికి మహాపకారం చేశారు. తెలుగు నాటకరంగ ప్రారంభదశలో ఒక వెలుగు వెలిగిన హరిప్రసాదరావు 1936 అక్టోబరు 7న గుంటూరులో అస్తుమించారు.

* * * *

తెలుగు నాట జైత్నాహిక నాటకోద్యమం

(గత సంచిక తరువాయి)

మొదటి ప్రపచ యుద్ధం గడిచిన కొద్ది సంవత్సరాలకి ఇంగ్లండులో జైత్నాహిక నాటక రంగం వికసించే సూచనలు కనిపించాయి. ఎంచేత సంటే యుద్ధ కాలంలో వృత్తి నాటకరంగం

సంది నాటకోద్యమం-2005లో ఎన్.టి.ఆర్. రంగస్థల పురస్కారం అందుకుంటున్న దుగ్గిరాల సోమేశ్వరరావు

కాలానికి అనుగుణంగా తన లక్ష్యాలను మార్కుని కేవలం వినోద కార్యక్రమంగా నాటకాన్ని మార్చివేసింది. తత్త్వారథంగా నాటకం సజీవ కళారూపాన్ని కోల్పేయింది. 1918లో ఈ పరిస్థితులు మరీ అధ్యాస్తులో తయారయ్యాయి. నాటక రంగానికి భవిష్యత్తు ఉంటుందా అన్న శంక కూడా ప్రజలలో ఏర్పడింది. ఇలాంటి కీష్ట పరిస్థితి నుంచి మెల్లగా జాగ్రత్తగా మళ్ళీ జైత్నాహిక నాటకోద్యమం మేల్చుంది. ఓల్డ్లువిక్ (Olduvie) పంటి సంస్థలను lilian baylis Lana ashwell స్థాపించారు. క్రమంగా నాటకరంగం జవసత్స్థాలను పుంజికొంది.

జదే సందర్భంలో ఏర్పడిన మరొక మహత్తర సంస్థ ల్రిటిష్ డ్రామా లీగ్. ఇందులో నాటక శిక్షణ పొంది డిప్లోమాలు తీసుకొన్న తెలుగు వారిలో భారతీయ నాట్య సంఘ ప్రధాన కార్యదర్శి, ఎ. ఆర్. కృష్ణ అంధ్ర యూనివర్సిటీ ఫియెటర్ ఆర్ట్స్ హెచ్ ఆఫ్ డిప్లోమామెంట్ స్వగ్రీయ మంత్రి శ్రీనివాసరావు, టెలివిజన్ ప్రోగ్రామ్ ఆఫీసరుగా పనిచేసిన గోవిందుచౌదరి,

చాట్ల శ్రీరాములు ఉన్నారు. British drama league చాలా కనీసపు ఆదర్శాలతో ప్రారంభ మయినా పెరిగి, అపూర్వమయిన ఘలితాలను సాధించింది. దీనికి అనుబంధంగా దాదాపు అయిదు వేల నాటక సంస్థలు ఏర్పడ్డాయి. ఇలా

ల్రిటన్లో జైత్నాహిక నాటక రంగం వేళ్ళానింది.

జదే సూటిలంగా ప్రపంచ జైత్నాహిక నాటక రంగ చరిత్ర. ఇక్కడ ల్రిటన్ నాటక రంగాభివృద్ధిని గురించి ఎక్కువగా ఉటంకిం చడంలో ఒక పరమార్థం ఉంది.

మన దేశంలోని ముఖ్యంగా అంధ్ర దేశంలోని జైత్నాహిక నాటక రంగం 1880 ప్రాంతంలో రెండు బలమైన శక్తుల వలన కన్ను విప్పింది. ఒకటి దేశంలోని రేవు ప్రాంతాలలో విదేశీయులు వలసలకు వచ్చినపుడు వారి వినోద సాధనగా ఉన్న నాటకం దేశస్థల్ని ప్రభావితం చేసింది. దీనికి కొంతముందే ఉత్తర దేశంలోని రేవు ప్రాంతాల వారు ప్రభావితులయ్యారు. అలా ప్రభావితులయి, కొన్ని సంచార నాటక సంస్థలుగా ఏర్పడి మన దేశానికి

ప్రదర్శనలకై వచ్చే ముహూర్తంలోనే ఇటు విదేశీ బృందాలు కూడా రేవులలో విడిది చేశాయి. ఈ రెండు శక్తుల అపూర్వ సమ్మేళనం వలన జైత్నాహిక నాటక రంగం తలె తీంది. ధార్మాక్రం ఐ నీ వారం

గొట్టపూడి మారుత్త రాపు

రాజమండ్రిలో నాటకాలు వేసిపోయాక అదే రంగస్తలంపై కందుకూరి పీరేశలింగం పంతులుగారు “రత్నాఫలి” చమత్కార రత్నాఫలి అనే నాటకాలు ఆడించారు.

ఆ రోజులలోని నాటక ప్రదర్శన స్థాయిని తెలుసుకోవాలంటే ‘సారంగధర’ నాటకాన్ని గురించి పానుగంటి లక్ష్మీసరసింహం గారు ‘సాక్షి’లో చేసిన విమర్శ చదివితే అర్థము తుంది. - “సాంకేతిక, రాజకీయ, ఆ ముఖ్యికాది సకల వ్యాపారములలో మనముపయోగించు సంభాషణకు, చేసిన చేతలకు, నడచిన నడతలకు, ప్రత్యుషమయిన, స్వచ్ఛమైన... ఆదర్శముగ నుండ వలసిన నాటకములలో ఈ దరువు లేమి? ఈ తాండ్రము లేమి? ఈ పాటవేల? ఈ ఆటలేమి? ప్రకృతిని మంటబెట్టారే! ప్రశస్తకవుల నాటకా దర్శములు నీటగలిపిరే! ప్రకృతికిని, ప్రశస్త కవులకును విరోధముగా నుండు గల్పన లేల యల్ల వలయును ? నాటక కాక్షీయకమున ప్రకృతిని జంపిన బ్రహ్మపూత్య మనకెందులకు ?”

జదే సమయంలో దేశంలో మరి రెండు మూడుచోట్ల చైతన్యం బయలుదేరింది. మద్రాసు లో వృత్తి నాటకరంగం ప్రేక్షకులను తన కృతిము నాటక పద్ధతులతో విసిగించి ఆప్సుడే తనువు చాలించింది. జైత్నాహికుడు రచయితగా, ఏర్పడి మన దేశానికి

దాక్టర్ దాసరి నుండి ఎన్.టి.ఆర్. స్పీకరిస్తున్న దుగ్గిరాల సోమేశ్వరరావు

‘చింతామణి’లో వనం శంకరయ్య, భవాని

కవిగా, కళాకారుడుగా, ప్రయోక్తగా ఆ స్థానాన్ని ఆక్రమించాడు. ఈ సందర్భంలో ఏర్పడిన సంస్కరణ - సుగుణ విలాస సభ. ఈ సభలో ప్రముఖులు రావు బహదూరు సంబంధం మొదలియారు. తెలుగు నాటకాలనెన్నిటినో ఆడించారు. ఎన్నో దశాబ్దాల పాటు ఈ సభ ద్వారా షైతాపీక నటులు, ప్రేక్షకుల కళాపిషాసను తీర్చారు.

ఇటు విశాఖవట్టంలో జగన్నిత్ర కళాభిలాపుల సమాజం స్థాపితమయింది. జగన్నిత్ర సమాజ స్థాపకులు జయవుర్వ విక్రమ దేవవర్ష గారి ఆన్నగారయిన రఘునాథవర్గగారు. దీనిలో కాదంబి జగన్నాథరావు, సెట్టి లక్ష్మీ నరసింహం ప్రభృతులుండేవారు. కొప్పరసు సుబ్బారావు, అనాపరపు గోపాలరావు, బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతం దీనిలో గౌరవ సభ్యులు.

కళాభిలాపుక సమాజాన్ని 1806లో మారేవల్లి రామచంద్రశాస్త్రి, సెట్టి లక్ష్మీ నరసింహం కలిసి స్థాపించారు. శాస్త్రి చరిత్ర కాలూ, సాంఘికాలూ, అనువాదాలూ, మొత్తము 30 నాటకాలు ప్రాణి వేయించారు. ఈ సమాజంలో రత్నవేలు మొదలియారు, శివకోటి అప్పుల్రాజు, ద్వారం వెంకట రెడ్డినాయుడు ప్రభృతులుండేవారు.

ఒందరులో 1880-82 ప్రాంతంలో జాబిలియల్ హిందూ ధియేటర్ ఏర్పడింది. తర్వాత అది నేషనల్ ధియేటర్ అయిందట. దీనికి నాదెళ్ళ పురుషోత్తంగారు ఆచార్యులు. అక్కడ బళ్ళారిలో ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులుగారు సరసవినోదినీ సభనూ, కోలాచలంపారు సుమ

నోరమ నభనూ స్థాపించి పోటాను పోటేగా నాటకాలాడడం ప్రారంభించారు. ‘నాట్యం బుంజం’లో పురాణం సూరిశాస్త్రి గారు ఇలా పేరొన్నారు. “బళ్ళారి నీ మంలో గాను కుతుహల మెప్పుగాలి పాటకులు నరన

వినోదినీ సభవారి ఫార్మీభత్త, తెలుగు మట్టను పాడుకొనుచుందురు. మన జిల్లాలో రాత్రివేళ ఒంటరిగా తిరుగు తెఱువరులు ‘ఖల్లైనారు’ ‘అల్లదారమైని’ కొండలయండి, చింతామణిలోని వద్దులూ, కొన్ని వైలవలం కీర్తనలూ పాడుకొనుచు, నిశానంచర భీతిని పోగాట్టుకొనుచుందురు.” అప్పటి నాటకాలు ఎంతగా ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చాయో ఈ విషయం చెప్పుంది.

1892లో విజయనగరంలో జగన్నాథ విలాసినీ నాటక సమాజంపారు ‘కన్యాశుల్మాన్ని’ ప్రదర్శించారు. ఈ సమాజంలో నిష్పత చలపతి శాస్త్రి, మేడిపల్ వెంకట రమణమాచార్యులు ప్రముఖులు. రమారమి ఈ రోజుల్లోనే గుంటూరు ఘన్స్కంపేనీ, రాజమహాంద్రదవరంలో హిందూ నాటక సమాజం, కాకినాడలో కృష్ణ విలాస సభ వెలికాయి.

ఈ

శతాబ్దపు తొలిరోజులలో రాజ మండిలో దామెర్ల వెంకటరావు, జయంతి గంగన్న, భమిడిపాటి కామేశ్వర రావు ప్రభృతులు ఆంగ్రే నాటకాలను కూడా వెంకటరావు 1929లో ఆంగ్రే నాటక కళా పరిషత్తుని స్థాపించారు. అంతకు ముందే 1923లో విశ్వనాథ శర్మగారు ‘నాటక కళ’ అనే పత్రికను స్థాపించారు.

(సశేషం)

‘చింతామణి’లో వనంశంకరయ్య, భవాని తదితరులు

‘నంది’ 2005 పద్యనాటకాలాపై సమిక్ష

(గత సంచిక తరువాయి)

వరవిక్రయం

ప్రదర్శకులు : కళాతరంగిణి, విశాఖ పట్టణం. **రచన :** కీ.శే. కాళ్ళకూరి నారాయణ రావు. **సంగీతం :** బి. విజయసారథి, ఆహోర్యం : కె. భరతి, సెట్టి : ఎన్. వెంకటరావు, దర్శకత్వం : కె.ఐ.ఆర్. గాంధీ.

‘వరవిక్రయం’లో ఒక దృశ్యం

పరిచయం : కన్యాశుల్యం - వరకట్టుం; ఈ రెండూ ఘోరమైన సాంఘిక దురాచారాలు. శ్రీల జీవితాలను కాలరాసే ఈ దురాచారాలను సంస్కరించడానికి, రూపుమాపడానికి వెలువడిన ఆణిముత్యాలు కన్యాశుల్యం - వరవిక్రయం అనే సాంఘిక తెలుగు నాటకాలు. కళారూపాలు కాలక్షేపానికి కాదు; సాంఘిక ప్రయోజనాన్ని కూడా చేకూర్చాలని భావించారీ నాటక కర్తలు.

పండు ముసలి వారికి పసిపాపల్ని కానుల కోసం కట్టబెట్టే కన్యాశుల్యాన్ని ప్రధానంగా తీసికాని, ఛాందసాలు, వేశ్యావృత్తి, లంచగొండి తనం, కోర్చు వ్యవహారాలు, బాల వితంతు వివాహాలు మొదలైనవి కలిపి, కావ్యభాషను కాదని, పాత్రోచిత వాడుక భాషకు మాండలికాన్ని జోడించి గురజడ అప్పారావు (1861-1915) గారు రచించిన ‘కన్యాశుల్యం’ 1892 ఆగస్టు నెలలో తొలి ప్రదర్శన జరిగింది. పామరులను,

పండితులను ఆలోచింపజేసింది. రచయిత ఆశయం నెరవేరింది. నూట పదమూడేళ్ళ దాటినా ఆనాటకం ఇంకా అందరినీ అలరిస్తుంది. **రచన :** గురజడ కన్యాశుల్యం రాసిన 30 సంవత్సరాల తర్వాత కాళ్ళకూరి నారాయణరావు (1871-1927) గారు 1922లో ‘వరవిక్రయం’ రచించారు. అంటే 30 సంవత్సరాల్లో కన్యా శుల్యం, వరకట్టుంగా తిరగబడింది. కాళ్ళ కూరిని

కదిలించింది. పద్య నాటకాలు, హీరా జీకాలు విజ్ఞంభిస్తున్న రోజుల్లో సాంఘిక నాటకం ప్రాసి మెప్పించడం ఓ గొప్ప విషయం. ప్రాచీన సంప్రదాయ భాషలో ఉత్తమ పాత్రలకు గ్రాంధికం - నీచ పాత్రలకు వ్యావహారి

కం అనే వేదం వేంకటరాయ శాస్త్ర మొదలైన వారి పద్ధతిని అనుసరించారు. పాత్రల మధ్య సంభాషణలకే గాక పాత్రల మనోభావాలకు గూడా వద్యాలు రచించారు. బహుశా పద్యనాటకాలాపై ప్రేక్షకులకు ఆనాడున్న ఆదరణే కారణం కావచ్చ. (చింతా మణి - 1921, మధుసేవ - 1926, వీరి ఇతర సాంఘిక పద్యనాటకాలు). ఈ నాటకానికి ‘వరవిక్రయం’ అని పేరు పెట్టడంలోనే వరులను విక్రయించడంపై రచయిత వ్యంగ్యాన్ని సంధించారు. ఇక వీరి నంభాషణలు - “కట్టుం సామ్యకంటే

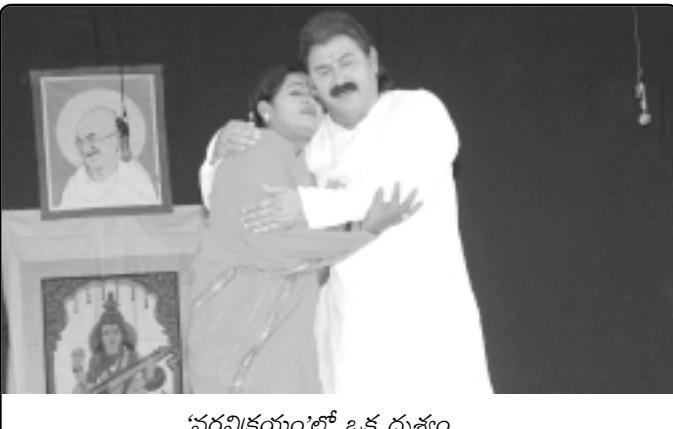
గెదల రాష్ట్రాలు

కాలకూట విషం మేలు... కట్టుం కేసం అమ్మడు పోయిన వారు జన్మదాస్యం చేయాల్సిందే - లేకపోతే అత్తవారింట్లో కుక్కగా పుడతారు... కట్టుమును గొనువారు రూఢిగా నమ్మడు కాండ్రెగాక మగలనుటకు సర్పలు కాదు లేశమన్... పూజ్య తరమైన మన పుణ్య భూమి యందు ఈ నరమాంస విక్రయము తగునా?... మాటలా ఇవి? వరకట్టుం పై గురి చూసి విసిరిన ఈటెలు. పెళ్ళి సమయంలో పెళ్ళి కూతురు పక్కన పెళ్ళి కొడుక్కి కానుకలిచ్చే సాంఘిక సదాచారాన్ని కాలక్రమేణా వరకట్టుమనే దురాచారంగా మార్చి, అస్తులు పోయినా సరే ఆడపిల్ల పెళ్ళి జరిగితే చాలనుకుని తల్లడిల్లుతున్న తల్లిదండ్రులకు, ఆర్థిక స్థితి లేని, పెళ్ళికాని ఆడపిల్లలకు మంచి రోజులు రావాలని ఆ మహానుభావుడు కలగన్నాడు. కాని, 83 సంవత్సరాలయినా ఆకల కలగానే మిగిలి పోయింది. కాళ్ళకూరి వారి కల ఫలించే దెన్నడో!?

కథ : పుణ్యమూర్తుల పురుషోత్తమరావు ఆదర్శ వాది. కాళింది, కమల అనే ఇద్దరు ఆడపిల్లల తండ్రి. కట్టుం లేకుండా పిల్లలకు పెళ్ళి చేయడం అసాధ్యమని, కడకు పిత్రార్థితమైన భూమిని తెగనమ్మి రూ. 5,500/- కట్టుమిచ్చి, సింగరాజు లింగరాజు అనే పిసినిగొట్టు పెంపుడు కొడుకు బనపరాజుతో పెద్దమ్మాయి కాళింది వివాహం

‘వరవిక్రయం’లో కె. విజయలక్ష్మి, డి. విజయ

వరవిక్రయంలో ఒక దృశ్యం

నిశ్చయిస్తాడు. అది నచ్చక, కాదనలేక అశక్తురాలై ఆత్మహత్య చేసుకొంటుంది కాళింది. ముందుగానే చెల్లించిన కట్టుం సొమ్ము తిరిగిరాదని అదే వరునకు రెండవ అమ్మాయి కమలనిచ్చి వివాహం చేస్తారు. కోడలు కాపురానికి రాలేదని సింగరాజు లింగరాజు దావావేస్తాడు. భర్తను కొనుక్కున్నాను కాబట్టి అతనే తన దగ్గరకు రావాలని వాదించి నెగ్గుతుంది కమల. భర్త బసవరాజు కూడా కమలతో చేతులు కలుపుతాడు. ఇద్దరూ పరోగ మిస్తారు.

సంగీతం : ఏయే రాగాల్లో బాణీలు కూర్చురో అయి పాత్రధారుల పరిచయాల్లో వివరిస్తాను. కొన్ని రాగాలు పునరావృతం చేశారు. అలా కాకుండా చేస్తే ఇంకా ఎక్కువ రాగాలను వినిపించే అవకాశం వుంటుంది కదా! కానడ-3, బిలహరి - 3, హందోళం-2, మధ్యమావతి -4, తిలాంగ్-2, శివరంజని-3 మార్పు పునరావృతం చేశారు. నేవథ్య వాయిద్య నంగితం వద్యాలకు, సన్నిఖేశాలకు బాగానే వుంది. ఈ నాటకానికి ఉపయోగించిన వాయిద్యాలు - హరోటోయం - వాయలీనం - తబలా.

రంగాలంకరణ : పోరాణికాలకు, చారిత్రకాలకు, తెరలు, ఆసనాలతో దృశ్యం నడిపేయవచ్చుగాని, సొంఖ్యికాలకు ముఖ్యంగా ఇంటి లోపలి భాగంలో దృశ్యం నడపడానికి, బేసిక్ బ్లాక్ కర్టెన్, డోర్ కర్టెన్, ఓ రెండు ఫోటోలు లేక క్యాలెండర్లతో నాటకం నడిపిస్తే పేలవంగా ఉంటుంది. ఒకటవ దృశ్యం: పురుషోత్తమ రావు ఇల్లు, ద్వారానికి కర్టెన్, గోడకు రెండు ఫోటోలు, రాట్నము, డోరుకి అడ్డగా ఓ బెంచి. ఇది సంప్రదాయ సనాతన కుటుంబం

: వెంగళపు ఇంటిలో పలిభాగం. బేన్ బ్లాక్ కర్టెన్, పొడవు బెంచి, ఒకటేబుల్, స్టోలు, రికార్డులు.
నాగ్లవ దృశ్యం : కోర్టుపోలు. వెనక బ్లాక్ కర్టెన్, ఎత్తయిన వేదిక, జడ్డిబేబుల్, రెండు పక్కల బోసులకు సింబాలిక్గా రెండు నలు చదరపు దిమ్ములు. లైటింగ్ ప్రత్యేకత ఏమీ లేదు.

అహర్యం : సింగరాజు లింగరాజు వేష రచన బాగుంది. మిలిగినవి మామూలే.

పాత్రలు - పాత్రధారులు

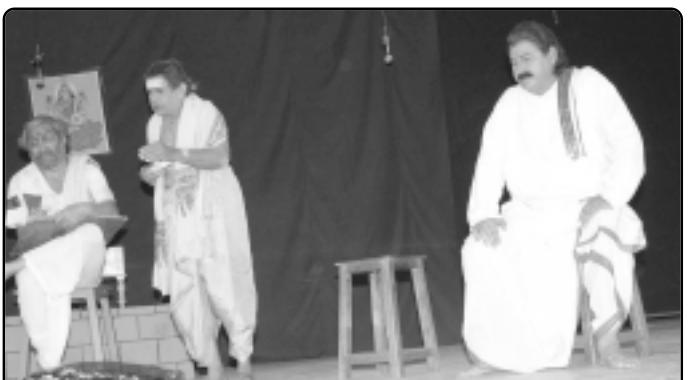
పురుషోత్తమరావు (ఖ.వి.ఎ. నాయుడు) విగ్రసాం ఎత్తు, వయసు, రూపం పాత్రకు సరిపోయాయి. రాగజ్ఞాన ముంది. కానడ, మధ్యమావతి - బిలహరి - కాపి - హందోళం - సింధుబైరవి - ఆనందబైరవి - శివ రంజని - భీంపలాన్ రాగాలలో పద్యాలు చదివారు. గొంతు బొంగురు పోయినందన శ్రావ్యత లోపించింది. పాత్రను అవగాహన చేసికొని అభినయించారు. నచ్చని విషయాలు జరుగు తుంబే కాదనలేని అశక్తత, ఆదర్శాలను నిలుపు కోలేని సమాజస్థితుల మధ్య సలిగిపోయే సంఘ ర్షణాను బాగానే అభి నయించారు. కాళింది చనిపోయన

తర్వాత సన్నిఖేశం, భార్యాభ్రమ రాంబతో బాగానే పండించారు.
2. భ్రమరాంబ (కె. విజయాలక్ష్మి) : విగ్రహం, ఎత్తు,

నట్టిల్లు అనుకోమంటే? రూపం, వేషరచన సంభాషణ పలికేతీరు, చెండవ దృశ్యం : సాత్మ్యికాభినయం, కదలికలు బాగు న్నాయి. మూడు పద్యాలను చక్కవాకం - హందోళం-శివరంజని రాగాల్లో శృతిపక్కంగా భావస్థోర కంగా శ్రావ్యంగా అన్నారు. వయసొచ్చిన కుమారై లకు తొందరగా పెళ్ళి చెయ్యాలనే సనాతన సంప్రదాయ కుటుంబాల్లోని తల్లి పదే ఆరాటం బాగానే అభినయించారు. పెద్ద కూతురు చనిపోయాక, భర్తతో కలిసి విలపించే దృశ్యంలో కంటతడి పెట్టించారు (హాల్డోంచి చప్పట్లు) కదిలించారు.

3. కాళింది(డి. విజయ) : పాత్రకు సరిపోయారు. చంద్రకోన్ - మధ్యమావతి - కీరవాణి - పటదీప్ - శుభపంతు వరాళి - మధ్యమావతి - రాగాలలో పద్యాలు చదివారు. ఎంచుకున్న రాగాలు మంచివే కాని, గొంతులో శ్రావ్యత లోపించినందన రక్కి కట్టలేదు. అభినయం కొంతవరకు మెరుగని పించినా మానసిక సంఘర్షణ ఇంకా బాగా చూప వచ్చును. ముఖ్యంగా మరజించే ముందు సన్ని వేశాన్ని ఇంకా బాగా చేసి ఉండాలింది. తల్లి, చెల్లితో కలిసి పాడిన పాట అక్కడక్కడ లయ తప్పింది.

4. కమల (డి. జయలక్ష్మి) : ఈమె కూడా పాత్రకు సరిపోయారు. తిలాంగ్ రాగంలో పాటకు కొన్నిచోట్ల లయ తప్పింది. కానడ, శివరంజని రాగాల్లో పద్యాలు సాధారణం. ఈమె గొంతు కూడా శ్రావ్యత కలదికాదు. నటన కూడా అంతం మాత్రమే. చేయడానికి అవకాశమున్న సన్నిఖేశాలను కూడా సరిగా వినియోగించుకోలేక

వరవిక్రయంలో ఒక దృశ్యం

‘వరవిక్రయం’లో ఒక దృశ్యం

పోయారు. బనవరాజుతో ముగింపు ప్రభోధ (కదలాలి) గేతం కూడా మామూలుగానే వుంది.

5. పెళ్ళిళ్ళపేరయ్య (భవత సన్మానిరావు) : ఈ పొత్తుకు ఈయన చక్కగా సరిపోయారు. బ్రాహ్మణ్ణాన్ని వాచికంలో బాగా పలికించారు. మొదటి నుండి చివరి వరకు ఈయన పాల్గొన్న ప్రతి సన్నివేశంలోను మంచి ప్రతిభ కనబలిచారు. మాటలోని భావానికి తగినట్టగా ముఖ కవళికలు, శరీరపు కడలికలు, చక్కగా అన్వయించారు. వృత్తి వరమైన బ్రతక నేర్చిన లౌక్యం, తాపత్రయం, ఉన్నప్పటికి తన స్వార్థానికి ఇతరులకు హోని చేయరాదనే నిజాయితీని, ఆదర్శవాదికి, పిసినారికి మధ్య సమన్వయం కుదర్చడానికి పడే తపనను సమపాతలో నిర్మిషాస్తునే సున్నితమైన హస్యం, ఏ విధమైన కృతక విన్యాసాలు, జర్ములు లేకుండా హుండాతనం చెడని హస్యం పలికింది. వేషాన్ని ముగించే ముందు రచయిత; నాటి ఆడపిల్లల తల్లిదంట్రులు పెళ్లి చేయడానికి ఎదురొన్న సమస్యలు, పిల్లకు పెళ్లి చేశాక మిగిలేదేమిటి? అనే విషయాలపై చేసిన వ్యాఖ్య; నాటి నుండి నేటికే సజీవం. ఈ స్నేహమెంటను మాంచి త్రైమింగోతో చెప్పారు పొత్తుధారి.

6. సింగరాజు లింగరాజు (బి.ఎ. నాయుడు) : విగ్రహం, వేషరచన, రూపం వేషానికి బాగా కుది రాయి. కర్మారం ఖర్చుయి పోతుండని హరతిని ఆర్పేయడంతో ప్రారంభమైన పిసినారి తనాన్ని, రచయిత వ్రాసిన ప్రతి డైలాగులోను రావలసిన ఎఫ్ట్ రప్పించారు. కంటిచూపు, అంగవిన్యాసం, మాటవిరుపు అంతర్లీనంగా తొంగిచూసే హస్యం, కక్కర్లి, దబ్బుకోసం ఏమైనా చేసేయడానికి

మొదలైన అంశాలను మహాత్ర రంగా అభి నయించారు. ఈయన

పాల్గొన్న సన్నివేశాలన్నీ రక్కి కష్టియి. ఇక పొట విషయానికి వస్తే చక్కని గొంతు. కొంచెం బొంగురుతనమున్నా స్వరస్థానాన్ని నిర్ద్ధష్టం గా వలికే ప్రతిభ కనబడింది. విన బడింది. బిలహరి -

మధ్యమాపతి -శంకరాభరణం-కేదారగేశ-కానద రాగాలలో పద్మాలు, రాగంపై సాధికారతతో అన్నారు.

7. బనవరాజు (బి. విజయసాయి) : పొత్తుకు సరిపోయారు. ఈ పొత్త పరిధి తక్కువ. ఉన్నంత లో బాగానే చేశారు. మొదట్లో తండ్రికి ఎదురు చెప్పలేని ఆశక్తతను, తరువాత కోర్పులో కమల వాడన విన్న తర్వాత, తన తెప్పిదాన్ని నిజాయితీగా ఒప్పుకునే సన్నివేశాల్లో బాగానే చేశారు. ఈ పొత్త ధారికి రెండే పద్మాలిచ్చారు. వాటిని బిలహరి-తిలాంగ్ రాగాల్లో సంప్రదాయ పద్మ నాటక బాటీలో మంచి గమకాలు వేసి చాలా శ్రావ్యంగా ఆలపించారు. ఆడిటోరియంలో ప్రశంసా పూర్వక చప్పట్లు కొట్టేరు.

8. వెంతిఱల వెంగలపు (విభూతి అనందరావు) : వేషంబాగానే కుదిరింది. రచయిత రూపకల్పన బాగానే ఆవిష్కరించారు. మోతాదు మించని హస్యాన్ని పలికించారు.

చేయాగలిగినంతా చేశారు. ఆ పొత్తను అంతకన్నా ఎక్కువ చేస్తే వెకిలి అవుతుంది.

పొత్తధారి నటనలో ప్రతిభ వుంది.

9-12 ఘంటయ్య (బి.హరిరామచందుయ్య)

- వివాహాల వీరయ్య (బి. త్రినాథ్) - న్యాయ మూర్తి (ఎన్.

సింహాద్రి) - కోర్పు బంట్రోతు (జి. అప్పారావు) : వీరంతా పరిధిమేరకు చేశారు. అంతకుమించి చేయడానికి లేదు. ఇప్పి కథను నడిపించడానికి సహాయపడే పొత్తలు.

దర్శకత్వం : పొత్తల రూపకల్పన, వ్యక్తిత్వాలు, సంభాషణలు, వర్గీరా అంశాలపై ప్రతిభ కనబడింది. కొన్ని పొత్తలు బాగా రూపుద్దు కున్నాయి. కొన్ని ఆ స్థాయికి బాలాన్ని కాలేదని పించింది. ప్రారంభ సన్నివేశపు దృశ్య సంరచన (Scenic Composition) రంగస్థలానికి ఎగువ మధ్య (Upper Middle) భాగంలో ఏర్పరచి నందున, యాక్షింగ్ ఏరియా బాగా వెనకి అయి నందున, పైగా చాలా సేపటివరకు పొత్తలన్నీ ఒక చోట స్థబ్ధగా ఉండిపోయాయి. దానికి తోడు ఇంట్లో వస్తువు లేపైనా వుంటే అవి ఉపయోగిస్తూ పొత్తలు కదులుతుంటే దృశ్యానికి సహజత్వం వచ్చేది. రంగసామగ్రి (Stage Propre) లేనందున రంగస్థల కార్యకలాపాలు (Stage Business) పరిమితమై సహజత్వం లోపించింది. అలాగే కోర్పు సీనులో సింబాలిక్ బోస్లు అంటే రెండు చదరపు దిమ్ములు పెట్టివాటిపై కమలను బనవరాజును నిలబడితే ఎక్కుడపడి పోతామో అని వారు కదలక మెదలక సంభాషణలు చెప్పారు. బోస్లు ఫ్రైములు పెట్టే అపకాశం లేకపోతే చక్కగా నేలమిద అటూ ఇటూ ఇద్దర్నీ నిలబడ్చే అంతకీ అవసరమైతే స్పాట్ లైట్స్ వేసినా పొత్తధారులు స్నేచ్ఛగా నటించి ఉండేవారు. కోర్పు సీను ప్రారంభంలో టిక్-లీక్ మనే గోడగడియారం పెండులం కదలిక శబ్దాన్ని నేపద్యంలో వినిపించారు కోర్పులో మాత్రం

‘వరవిక్రయం’లో ఒక దృశ్యం

'పరవిక్రయం'లో ఒక దృశ్యం

గడియారం కనపడదు. ఎక్కడో కనబడని చేటు ఉండదు. ఉంటుంది అని రాజీ పడవచ్చ అది వేరే విషయం. కాని గోడగడియారం పెడితే అప్పుడా నేపథ్యానికి సార్థకత. ననాతన సంప్రదాయ ప్రాహ్లాదుల ఇల్లు అందునా 83 సంగ్రహితం ఎలా ఉండేదో, ఉండాలో దర్శకునికి తెలియక కాదు. ఎటోచ్చి ఆయా సామగ్రిని తీసికొచ్చి సెట్ వేయడం కష్టం, ఖర్చుతో కూడుకున్నది. కనక ప్రదర్శకులు, దర్శకులు, రాజీపదుతున్నారు. హౌరాణిక పద్య నాటకాలను తెరలతో నడిపించ గలము. కాని సాంఘికాలకు రంగసామగ్రిలో రాజీపడితే ఆలోపం ప్రదర్శన మిాద పదుతుంది కదా!

ఉపాపరిణయం

ప్రదర్శకులు : శ్రీ సాయి బాబూ నాట్యమండలి, విజయవాడ, దీపాలంకరణ : పి. భాస్కర శర్మ, ఆహోర్యం : బి.టి. నాయుడు - పరమేశ్వర రావు, సెట్స్ : ఎన్. సాంబిలిపురావు, రచన - సంగీతం - దర్శకత్వం : పొన్నపల్లి విశ్వసారాయణ కృష్ణ.

కథామూలం : మహాకవి బమ్మేర పోతనామాత్య ప్రథమీతంబైన శ్రీ మహాభాగవతము దశమస్వంధం ఉత్తర భామగు 62-63 ఆధ్యాయాలలోని ఉపాపరిణయ కథ.

కథ : బలిచక్రవర్తి పెద్దకొడుకు బాణాసురుడు; తపస్సుచేసి, శివుని మెప్పించి, తన శోళపురి కోట వాకిట కాపలా దారునిగా ఉండమని ఆభ్యరిస్తాడు. అందుకు శంకరుడు సమృతిస్తాడు. బాణుని కూతురు ఉప కలలో కనిపించిన సుందరుణ్ణి

వరిన్నుంది. ఆ సుందరుడు అనిరుద్ధ దని, అతను శ్రీ కృష్ణుని మనమడని, చెలికత్తు చిత్రరేఖ ద్వారా తెలునుకొంటుంది. చిత్రరేఖ తన యోగ విద్యవలన ద్వారక నుండి అనిరుద్ధని ఎత్తుకొని వచ్చి ఉపాసుందరి మందిరంలో వుంచుతుంది. ఉపాసు అనిరుద్ధులు ఆనందం గా కాలం గదుపు తుండగా, విషయం తెలుసుకొన్న బాణాసురుడు అనిరుద్ధని నాగపాశబద్ధుని చేస్తాడు. ఈ విషయం నారదుని వల్ల తెలుసుకొన్న శ్రీ కృష్ణునకు బాణాసురునిటై దండెత్తి వస్తాడు. బాణుని నగర సంరక్షకునిగా వున్న శివునితో కృష్ణునకు యుద్ధం జరుగుతుంది. చివరకు శ్రీ కృష్ణుడు, బాణుని వేయ చేతులలో రెండించిని మాత్రమే మిగిలిపు, మిగిలినవి ఖండిస్తాడు. శివుని ఆజ్ఞతో బాణుడు ఉపాసు అనిరుద్ధల వివాహానికి సమృతిస్తాడు.

నాటక రచయిత చేసిన మార్పులు : 1. పార్వతీ పరమేశ్వరుల వద్ద ఉప నాట్యభ్యాసం చేయడం - ఆ దృశ్య పాటపాన్ని పరీక్షించేందుకు శివుడే బాణుని నియోగించడం - బాణుడు చతురష్టి కళా విశారదుడనడం. 2. నాట్య భరతుడు తెలుగు వాడడం. 3. ద్వారకలో అనిరుద్ధుడు మాయమైన నాలుగు నెలల తర్వాత నారదుని ద్వారా బల రామాదులకు వార్త తెలిసిందని పోతన గారు ప్రాణే. ఈయన 3 నెలలకే తెలిసింద న్నారు. 4. శ్రీ కృష్ణుని సుదర్శనం బాణుని “బాహోన వాస్రంబు కరచతుష్టయావశిష్టం బుగా దునిమె” అని పోతన గారంటే, రెండే చేతులు మిగిలిపుట్టు నాటక రచయిత

రాశారు. 5. యుద్ధం లో ఒకసారి కృష్ణుడు, మరోసారి శివుడు మూర్ఖ పోయారని ఇంకో మార్పు. ప్రత్యేక ప్రయోజనం ఏదీ లేకుండా పురాణేతిహస గాథల ను ఎవరిష్ట మొచ్చినట్టు వారు మార్పుకుంటూ పోతుంటే ఎలా ?

రచన : నాటకంలోని భాష గ్రాంథికానికి ఓ మొత్తాదు తక్కువగా వుంది. శిష్ట వ్యాపారికమన వచ్చును. అయితే శైలిలో ఓ క్రమం పాటించ లేదనిపిస్తుంది. ఉదా : “భంగపరచినది - పోవు చున్నవి - చూచుచున్నది - ఇచ్చటికెట్ల వచ్చితిని” ... అని పలికిన పాత్రలే “... పంపాలా ? - వెళతాను - వస్తున్నాను - చూస్తున్నాను - వెళతున్నాను - భావిస్తున్నావా ? - తీసుకు వస్తును...” అని మాట్లాడతాయి. ఏదైనా ఒకేశైలి, అందునా పురాణ పాత్రల సంభాషణలకు పాటించడం పద్యనాటక రచయితకు అవసరం. **ఇతరుల పద్యాలు :** ఈ నాటకంలో 25 పద్యాలున్నాయి. సంభాషణల శైలికి - పద్యశైలికి వ్యత్యాసముస్వందున ఇంచుక పరిశేలి (శోధి) 0చగా - పోతన భాగవతం దశమస్వంధం ఉత్తర భాగం 62వ ఆధ్యాయంలోని “అనముబలి నందనులు...” అనే తేటగీతి (311) - “శంకర భక్త మానస వశంకర...” అనే ఉత్తల మాల, (315) “అనిలో నస్తునెదిర్చి...” అనే మత్తేభ (321) పద్యాలను యథాతథంగా ఉపయోగించు కున్నారు. కాని ఆ విషయం పద్య నాటక ప్రిష్టేలో గాని, ప్రదర్శనకు ముందుగాని, ప్రాయలేదు, చెప్పలేదు. ఇంకా ఈనాటకంలో “అనీతాగ్ర విరాట్ స్వరూపగుణ దివ్యాంశుండనేనెన ఖల శ్రేణి ప్రాణ

'ఉపాపరిణయం'లో ఒక దృశ్యం

‘ఉపో పరిణయం’లో ఒక దృశ్యం

నిఫూదు నార్థమె భువిన్...” అనే శార్మాల, “ప్రతయూ శా పరికీర్ష భీకర సమారంభాగ్ని కీలాతు లోచ్చతాక్యంతర...” అనే మత్తేభ విక్రీడితాల రుటిల సమాస పదబంధాల కర్తృత్వ మింసాటక రచయితదే మైనవో మిక్కిలి ప్రకంసనీయమే. ఈ సందర్భంలో ఒక విన్సుపుం చేయదల్చుకున్నాను. ఇతరుల రచనా భాగాలుగాని, పద్యాలుగాని, పాటలుగాని, తమ రచనలుగా చెప్పుకొనడం క్షంతవ్యం కాదుగనుక పద్యాసాటక రచయితలు ఒకవేళ ఇతరుల రచనలు తమ సాటకంలో స్పీకరించి పుంటే, అవి ఎవరివో, ఏ గ్రంథాల నుండి స్పీకరించారో కృతజ్ఞతలతో తొలిపేజీలోనే పేర్కొనడం సంస్కారయుత బాధ్యత. ‘సంద’లో గాని, మరే పరిషత్తులోగాని, ఎక్కడ ఉత్తమ రచనకు బహుమతి ఉంటుందో, ఆనిర్వాహకులకు ప్రొఫ్ఫ్ పంపేటప్పుడు ఇలాంటి డిక్కరేషన్ తప్పని సరిగా భావించాలి. ఎందుచేత సంటే, న్యాయ నిడ్డెతలకు ఇదో హమిగా ఉపకరిస్తుంది.

సంగీతం : ఉపయోగించిన రాగాలు, ఆయా పాత్ర ధారుల పరిచయాల్లో వివరించాను. పద్యాలకు కూర్చున భాటీలు భాగానే వున్నాయి. మోహన - హిందోళం రాగాల్లో నారదుని పాటలకు - భీంపలాన్ - శుద్ధధన్యాలీలో ఉప పాటలకు - శివరంజని - హంసానంది రాగాలలో బాణా సురుని పాటలకు భాటీలు భాగానే కూర్చారు. అయితే, ఉప-అనిరుద్ధల స్వప్న దృశ్యంలో “ప్రేయసీ !రసమాధారి ! ప్రేయతమా నవ మోహనా !” అనే యుగళగీతానికి “మంగమ్మ శపథం” (1965) సినిమాలో ‘నారాజు పిలిచెను’

అనే సినారె గీతానికి టీ.వి. రాజు, అవరోహణలో ఓ గమకానికి కాకలి నిపోధాన్ని జోడించి వోహాన రాగంలో చేసిన బాటీని అనుకరించారు. అలాగే ‘వలపుల రేదా’ అనే ఉప విరహ గీతానికి ‘శ్రీ కృష్ణవ తారం’ (1967) సినిమాలో “నీ చరణ కమలాల” అనే సినారె గీతానికి టీ.వి. రాజు ఉపడిరాగంలో కూర్చున భాటీని అనుకరించారు. ఈ నాటకానికి హర్షోణియం - తబలా - కీబోర్డు - క్లారినెట్ - ఫంటం - వేఱువు, వాయిద్యాలు ఉపయోగించారు. భాగానే వాయించారు.

రంగాలంకరణ : 1. వెనక మేఘాల శూర్తితెర, ముందు మేఘాల సగంతెర. ఆ మధ్య చక్రాల వీటపై నారదుణ్ణి లాగడం. 2. చెట్ల తెర. 3. (తపస్సుకు) చెట్లుకటోట్ - ఆ వెనక చెట్లుతెర (ఇంతకు ముందుదే) - శివలింగం ఆట్టకటింగ్ - త్రిశూలం. 4. ఉద్యానవనం తెర - తల్పుం 6. సభాభవనం అంతర్భాగం తెర - సింహసనం. 7. అనిరుద్ధని మందిరం - తల్పుంతో (అనిరుద్ధుడు) గాలిలో తేలివచ్చే ఎఫెక్ట్ 8. బాణాసురుని తపస్సులో ఓ ప్రక్క శివతాండవం - ఓ పక్క బాణాసురుని తపస్సు మార్చిమార్చి చూపడం.

‘ఉపో పరిణయం’లో ఒక దృశ్యం

‘ఉషా పరిణయం’లో ఒక దృశ్యం

2. అనిరుద్ధదు (బి. శ్రీనివాస్) : ఎత్తు, విగ్రహం, రూపం, వేషరచన బాగున్నాయి. నటన, భాషణ కూడా బాగానే వున్నాయి. ఖృందావన సారంగ - పశ్చాది - భీలు రాగాలలో పద్మాలు మంచి గమకాలతో శ్రావ్యంగా వినిపించారు. మిగిలిన భీంపలాన్, మధ్యమావతి (2 మార్లు) రాగాలలో పద్మాలు ఓ మాదిరిగా అన్నారు. పాటలు కూడా అంతే.

3. ఉష (వసంతరాగిళి) : అనిరుద్ధని పాత్రధారి లా ఈమె కూడా పాత్రకు సరిపోయారు. నటన, వాచికం కూడా బాగానే వున్నాయి. భీంపలాన్ - మోహన-పశ్చాది-శుద్ధధన్యాసి రాగాలలో పాటలు బాగానే పాడేరు. కాని ఆక్రండక్కడ అపశ్చతులు వినిపించాయి. అలాగే భీంపలాన్ మాండ్ - భీలు రాగాలలో 3 పద్మాలు అన్నారు. గొంతులో శ్రావ్యత వినిపించలేదు. ఆయా రాగాలలోని జీవ స్వరగమకాలను ఆవిష్కరించగలిగినపుడే కమ్మ దనం అనిపిస్తుంది - వినిపిస్తుంది. హంసానంది రాగంలో బాణ పాత్రధారి గీతాలాపనకు ఈమె చేసిన నాట్యం సాధారణంగానే వుంది. భంగి మలు, ముద్రలు, చరణ చాలనాలలో శాస్త్రియత కనిపించలేదు. పైగా శివపార్వతుల దగ్గర అభ్యసించిన నాట్యమని, నాట్యంలో పరిణీత అని ప్రకటించిన స్థాయిలో లేదు.

4. నారదుడు (ఎన్. వెంకటేశ్వరరావు) : వేషానికి సరిపోయారు. మోహనరాగంలోని తొలి పాటకు గొంతు పట్టినా, తరువాత, రేవతి రాగంలో శేకం బాగా అన్నారు. మాటలు షడ్జమంలో పలికినా, భావప్రవకటన బాగుంది. హిందోళం-మాండ్ రాగాల్లో పాటలు సాధారణమే. పద్మాలకు చిలహరి - కాఫీ రాగాలు అలాపన లేకుండాను, మధ్య మావతి - కేదార గోళరాగాలు అలాపనతోను మామూలుగానే వినిపించారు.

5. తఃశ్వరుడు (బి. సాంబశివరావు) : ఇది కూడా నామ మాత్రమే. అందుకే నేమో ఎందుకులే శ్రేమ అని ఏక ముఖునిగా చూపేరు. పద్మాలు లేవు. **దర్శకత్వం :** రచయితే, నటుడు, సంగీత దర్శకుడు, నాటక దర్శకుడైతే, లాభాలూ వున్నాయి. నష్టాలూ వున్నాయి. నాటక రచయిత ముఖ్యంగా చూసు కోవలసినది, నాటకంలోని పాత్రల రూపకల్పన, సమతూకం; ఆసక్తిని కలిగించే సన్నిఖేశాలు; నాటకీయత నిండిన సంభాషణలు; ఇందుమించు గా ప్రాధాన్యతగల, బహుమతిని పొందగల, పాత్రలు ఎక్కువగా ఉండేలా చూసుకోవాలి. ఒకే పాత్ర చుట్టూ కథ తిరిగితే మిగిలిన పాత్రలు కనపడవు. సంగీత దర్శకుడు ప్రధాన పాత్ర ధరించినదు వల్ల తన గొంతులో శ్రావ్యత లేక పోయినా, పాటలు, పద్మాలు, జతులూ స్వరాలు పెట్టుకున్నారు. దర్శకుడే ప్రధాన పాత్రధారి అయినందున తన లోపాలను చూసుకోలేదు. రాజీవడాల్చి వస్తుంది. పద్మ నాటకాలకు పాత్ర ధారాల ఎంపికమీదే ఘలితం ఆధారపడి వుంటుంది. రూపం-ఎత్తు-తగిన శరీరం-చక్కని వాచికం-నటన-ముఖ్యంగా పద్మాలను శృతి పక్కంగా పాడగలిగిన, గమకాలు పలికించ గలిగిన నటీనటుల్ని ఎంచుకోవాలి. కష్టమే, కాని, తప్పదు. తగిన వారిని కూర్చుకుంటే ఘలితమూ బాగుంటుంది. రాజీవడితే ఘలితమూ అందుకు తగినట్టే వుంటుంది. ఈ సమీక్షలోని సూచనలు అనుసరించి ఇక ముందు మంచి ఘలితాలు సాధిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

(ఉష సంచికల్లో మరికాన్ని నాటకాలు)

*

‘ఉషా పరిణయం’లో ఒక దృశ్యం

‘నంది’ సాంఘిక నాటకాలు, నాటికలపై సమాక్ష

(గత సంచిక తరువాయి)

గుండెతలుపు తల్లని నాటకాలు

త్రైండ్ మారింది

రచన : కాళీవిశ్వనాథ్, దర్శకత్వం :
మామిడిపల్లి సత్యనారాయణ, సమర్పణ :
గురజాడ కళానికేతన్, భీమపరం

‘త్రైండ్ మారింది’లో సుత్తివేలు తదితరులు

మారుతున్న కాలంతో పాటు కుటుంబ జీవితంలో కూడా పెనుమార్పులొస్తున్నాయి. ఉమ్మడి కుటుంబ వ్యవస్థ ఏనాడో విచ్ఛిన్నమై పోయింది. వ్యక్తి స్వాతంత్య వాంచ (Individualism) ఒక కారణమైతే, బ్రతుకు పోరాటం (Struggle for existence)లో ఉద్యోగరీత్యా ఊరు వదిలిపోవటం అనివార్యం కావటం ఒక కారణం. ఆర్థిక పరిస్థితులు అనుబంధాలను అనుశాసించటం కూడా ఒక కారణమే. నేటి చదువులు ఉపాధి నిస్తున్నాయేమో కాని, మనుషుల్లో సంస్కారాన్ని, నైతిక విలువలను ప్రోది చెయ్యలేక పోతున్నాయి. కనిపెంచిన తల్లి దండ్రులపట్ల నేటి యువతరానికి ప్రేమాను రాగాలు మృగ్యమై పోతున్నాయి. స్వార్థమే ఏకైక లక్ష్యమై, కేంద్ర బిందువై నిలస్తోంది. లోకం తీరు మారడం అంటే ఇదే! ‘త్రైండ్ మారింది’ లోని కావ్యార్థం ఇదే. అయితే మానవ బంధాలలో స్నేహం

బంధంలోని మధురిమ యింకా అక్కడక్కడా మిగిలే వుందనీ, దానిని మనం కాపాడుకోవాలని గుర్తు చేస్తుంది ఈ నాటకం. వైయక్తిక పరిధిలో సాగిన యిం నాటకంలో సామాజిక స్పృహ, సార్వత్రిక స్పృహ లేకపోలేదు.

ఒడి దుడుకులు లేకుండా యిం ప్రదర్శన ఎంతో హృద్యంగా సాగింది. కాళీ విశ్వనాథ్ గారి నాటక నాటికలు దాదాపు అన్ని ఒకే సెట్లు మింద నడిచి పోతాయి. ఈ నాటకాన్ని

కూడా రచయిత ‘ద్రాయింగ్ రూమ్’ మూనలోనే నడపడం గమనార్థం. ఈ నాటకంలో వన్న వై శిష్ట్యం ఉన్నంత స్థాయిలో కథ లేదు.

మాధవరావు, రాఘవరావు, స్నేహితులు. తమ కొడుకు కొడలు మానసికంగా హింసిస్తూ వుంటే ఆ ఇంట్లో యిమడ లేక

గిలగిలా తన్న కుంటున్న మాధవ రావును ఆప్యామంగా తన ఇంటికి ఆప్యోని స్తాడు రాఘవరావు - ఇదీ కథ.

ప్రదర్శన ఆసక్తికరంగా సాగింది. శెండు గంటల నాటకమైనా అప్పుడే

గండువరం స్వాధారించి

అయిపోయిందా అని పించింది ముగింపు చూసి. మాధవరావు (కె.యల్. నరసింహ్ రావు ఉరఫ్ సుత్తివేలు) రాఘవరావు (యం. సత్య నారాయణ) ఇద్దరూ సమాన స్థాయిలో, నటించిన భావన రాకుండా చక్కగా సహజంగా నచించారు. రేణుక (డి. విజయలక్ష్మి) సౌజన్యమూర్తి అయిన మంచి కోడలుగా తన పాత్రకు న్యాయం చేసింది.

ఈ నాటకంలో సంఘటనలు అంతగా లేవు. కేవలం నటీనటుల వాచికాభినయ ప్రతిభ తోనే ప్రదర్శన రాణించింది, రక్తి కట్టింది.

(వచ్చే సంచికలో మరికొన్ని నాటకాలు)
ఆలోచనకు ఆస్త్రారం విచ్చిన నాటికలు పుట్టింది ఎందుకో

రచన : యస్.కె. హన్సేన్, దర్శకత్వం : యేపూరి హరిబాబు, సమర్పణ : కళాలయ, కొలకతలారు, గుంటూరు.

ఒక నాటకం లేదా నాటిక సమకాలీన సమాజానికి ఏదో కొంత విజ్ఞాన సంపదను అందించేదిగానో, సందేశాత్మకంగానో, ఏనోదాత్మకంగానో ఉండాలి. ఈ మూడింటిలో ఏదో ఒకదాన్ని సమకూర్చలేని రచన నిరుపయోగం. ఆ ప్రయత్నం రచయితకూ, ప్రదర్శకులకూ, ప్రేక్షకులకూ కూడా టైమ్ కిల్లింగ్ ప్రాసెన్

‘పుట్టింది ఎందుకో ?’లో ఒక దృశ్యం

‘పుట్టింది ఎందుకో ?’లో ఒక దృశ్యం

అవతుందే తప్ప దానివల్ల వారిగేదేవించి ఉండదు. దీనికి ‘పుట్టింది ఎందుకో’ నాటిక అపవాదు. సాదాసీదాగా మొదలైన ఈ నాటిక క్రమక్రమంగా గాంభీర్యాన్ని పులుషుకొని సందేశాభిముఖంగా సాగిపోతుంది. తగుపాళ్లలో ఉన్న హస్యం ఒకదశ వరకూ వెన్నుంటి వస్తూ ఆదరపుగా నిలుస్తుంది. ఎక్కడ ఏ విషయం చెప్పాలో, సన్నిఖేశ కల్పనలో ఎక్కడ ఏ విషయం ఎంతపరకు చెప్పాలో, ఎప్పుడు చెప్పాలో, ఉత్సంర సదలిపోకుండా గోప్యార్థ గోపనం ఎలా నిర్మించాలో మొదలైన రూపక లక్షణాలను, గ్రంథ పరనం ద్వారా కాక, రచయిత స్వానుభవంతో, నిశిత పరిశీలనతో స్వాయత్తం చేసుకొన్నాడని ఇతివృత్త నిర్మాణ కౌశలం ప్రస్నటం చేస్తుంది.

“జీవితం విలువ మరణంలో తెలుస్తుంది. పుట్టి పెరిగి నిష్ప్రయోజనంగా రాలిపోయే అడవి పుప్పు కాదు జీవితం. జీవితాన్ని, మరణాన్ని కూడా అర్థవంతంగానే సాటివారికి ఉపయోగకరంగాను తీర్చుదిద్దుకోవచ్చునని, మనిషిగా పుట్టి వాళ్ల బ్రతుకులు ఈ దేశానికి కాదు కదా... కనీసం కనీ పెంచిన అమ్మా నాన్నలకు కూడా ఉపయోగ పదకుండా అసలు తాము ‘పుట్టింది ఎందుకో’ తెలియకుండా బ్రతికి మనుషులకు ఆదర్శంగా నిలచి, ఒకడుగా పుట్టి

నలుగురి బ్రతుకుని కోరుకునే వాడే మనిషి అని చెప్పే చక్కటి ఇతివృత్తంతో సాగే నాటిక పుట్టింది ఎందుకో...”

ఈ నాటికా ప్రదర్శనలో 18 మంది వ్యక్తులు తారసపడినా దీనిలో ప్రధాన ప్రాతలు అయిదే. తక్కిన వస్తీ చిల్లరపాత్రలే. బల రామ్ (ఔ. హరిబాబు) ఆదర్శభావాలుగల యువకుడు, అతని తండ్రి కృష్ణమూర్తి (పి. నరసింహరావు). అర్థాన్ని గురించి ఆలోచనేగాని జీవిత పరమార్థం గురించిన ఆలోచన అతని కెప్పుడూ రాదు. ఓ అపరిచితుడు రోడ్సు ప్రమాదంలో గాయపడితే బలరామ్ అతనిని హస్పిటల్కి తీసికెళ్లి స్వంత ఖర్చుతో చికిత్స చేయించి సాయపడతాడు. అలా చెయ్యటం కృష్ణమూర్తికి సుతరామూ ఇప్పం లేదు. దారిని పోయే పీడ మనకెందుకు అని ఏవగించు కొంటాడు. కానీ... అలాంటి పరిస్థితి తనకొడుక్కి ఎతురైనపుడు కృష్ణమూర్తి తల్లడిల్లి పోతాడు. కొడుకు మరణం అతన్ని కుంగదీస్తుంది. అతని జీవిత గమనాన్నే మార్చివేస్తుంది. తనింక బ్రతికి అవకాశం లేదని తెలిసిన కొడుకు, తన శరీరావయవాలను అవసరమైన వారికి దానం చెయ్యమని తండ్రికి చెబుతాడు - తండ్రి అలాగే చేస్తాడు. తద్వారా నలుగురికి సహాయం లభిస్తుంది. మొదల్లో భర్త ప్రవర్తనను శంకించిన అరుంధతి (యమ్. రత్నకుమారి) చివర్లో నిజం తెలుసుకొని కొడుకు చేసిన త్యాగానికి ఎంతో గర్వపడుతుంది. పుట్టిన ప్రతి మనిషి ఈ సమాజానికి ఒక మంచి వస్తేనా చెయ్యకపోతే ఈ వ్యక్తి జన్మకు స్వార్థకత లేదని

ఈ నాటికలో
శక్తివంతంగా చెప్పారు
రచయిత. మనుషుల్లో
ఎంతో కొంత మార్పు
తేవ దానికి యిలాంటి
నాటికలు ఎంతో
తోడ్పడతాయి. మాన
వత్వం మృగ్యమై
పోతున్న ఈ రోజుల్లో,
రాతి గుండెల్ని కూడా
కదిలించి, ఆలోచింప

చేయగల శక్తి ఈ నాటికలో ఉంది.

ప్రదర్శనలో సమిష్టి కృషి ఈ నాటికకు వస్తే తెచ్చింది. కృష్ణమూర్తి, బలరామ్ ప్రాతధారుల నటన సామాన్యంగా ఉంది. నౌకరు గోపలం (జి.వి. మనోహర్) ప్రాతపోపణ హుషారుగా సాగింది. స్ఫుటమైన వాచికం, క్షణకణం మార్చే ముఖకవళికల విన్యాసం, ప్రాతలో లీనమై నటించడం, అర్థవంతమైన గతి విన్యాసం నాటిక గమనానికి, ప్రదర్శన ఆలోహణ క్రమంలో పయనించడానికి మెట్లు ఏర్పరిచాయి. పాపారావు (బి. రామకృష్ణ) ఏ ఎండకు ఆ గొడుగు పట్టే అవకాశవాదిగా నటనలో వైవిధ్యం చూపి సమిష్టి కృషికి తనవంతు సహకారం అందించాడు. అరుంధతి సాత్మ్వికాభినయంతో తన ప్రత్యేకతను చాటుకొంది. ప్రమాదం జరిగే సన్నిఖేశంలోను, హస్పిటల్ సన్నిఖేశంలోనూ సాంకేతిక పరంగా దృశ్యాన్ని ఆసక్తి కరంగా మలచడంలో దర్శకత్వపు ప్రతిభ వ్యక్తమైంది. ప్రదర్శన రక్తికట్టింది.

యమా ! అయాంసారీ!

రచన, దర్శకత్వం : గంగాధర్ వీర్, సమర్పణ : అంజు ఆర్ట్ థియేటర్, హైదరాబాద్.

సినీ పరిశ్రమలో నానాటికీ క్లిఫించి పోతున్న విలువలు, మితిమారిన వ్యాపార ధోరణిల వికృతరూపం, కోట్లాడి రూపాయలు, పారితోషికం తీసుకొంటూ, నిర్మాతవై స్వార్పి చేస్తూ అతని కష్టప్పాలు పట్టించుకోని పెద్దపెద్ద నటుల అహంకారాలు, థీంకారాలు, నీచప్రవృత్తులు, తత్తులితంగా కుపుగూలి పోతున్న చలన చిత్ర

‘యమా అయామ్ సారీ’లో గన్న హరికృష్ణ, అంజులీ

‘యమా అయామ్ సారీ’లో యముడుగా సమైక్య భారతి సత్యనారాయణ

పరిశ్రమ - వీటి సమిష్టి రూపమే ‘యమా! అయాంసారీ!

సమస్యను సాధారణ రీతిలో ప్రవేశ పెట్టుకుండా అదిక్షేపాత్మక ధోరణి (Satirical Style)లో రూపొందించటం ఈ రచనా విధానంలోని ప్రత్యేకత. యముడు, చిత్రగుప్తుడు వంటి పాత్రాలను ప్రవేశపెట్టడం ద్వారా ఈ నాటిక సోషియో-ఫాంటసీ (Socio-fantasy) రూపొస్సి కూడా సంతరించుకొంది.

యమలోకంలో చిత్రగుప్తుడి కంప్యూటర్ లో దొల్రిన పొరపాటు వల్ల భూలోకంలో సినీ నిర్మాత నిర్మితకాలం కంబీ ముందే యమలోకానికి తీసుకు రాపటం జరుగుతుంది. కంప్యూటర్ పొరపాటును పసిగట్టిన నిర్మాత, తనను తిరిగి భూలోకానికి పంపించెయ్యమని యముడితో వాదనకు దిగుతాడు. తమ తప్పు కూడా వుంది గనక, యమధర్మరాజు దిగిరాక తప్పలేదు. నిర్మాతను భూలోకానికి పంపడానికి సిద్ధపడుతాడు - కొన్ని ఆంక్లల తోటి - నిర్మాత తలపెట్టిన చిత్రం ఒక్కతపుకూడా లేకుండా తీయాలనీ, అది సమాజానికి మేలు చేసేదిగా ఉండాలనీ, నిర్మిత గదువులోగా యమలోకం వచ్చేయ్యాలని పరతులు విధించి పంపిస్తాడు.

భూలోకంలో చిత్రనిర్మాణానికి పూను కొన్న నిర్మాతకు అడుగడుగునా కష్టాలు ఎదురో తాయి. తలాతోక లేని కథ, కొండక్కి కూర్చునే హీరో, హీరోయిన్గా తెలుగు భాషాని ముంబాయి ముద్దుల గుమ్ము, ఎలాగైనా రీలు చుట్టేసి చేతులు కడుక్కోవాలని చిందు లు తొక్కె డైరెక్టరు, పంపిణీ

దారుల దోషిడి, హీరో అభి మాన సంఘాల అల జడి - వీటి అన్నిటి మధ్య నలిగి నలిగి, అన్యధాశరణం నాస్తి అనుకొంటూ ఆత్మ వాత్య చేసు కొంటాడు నిర్మాత. నమవర్తికి ఒక నమస్కారం పెట్టి

“యమా! అయాం సారీ!” నేను సినిమా తియ్యలేను మన్నించండి మహాప్రభో! అని మొరపెట్టు కోవటంతో నాటిక ముగుస్తుంది.

60 నిమిషాల వ్యవధిలో నేటి సినీరంగం యొక్క భయంకర రూపాన్ని దృశ్య మానం చేశాడు రచయిత. యమధర్మరాజు (నిర్మాత నారాయణ), చిత్రగుప్తుడు (యస్. రమేష్), నిర్మాత (ఎస్. ఎ. చంద్రశేఖర్), దర్శకుడు (గన్నాహరికృష్ణ), కత్తినాటకియా (వి. అంజలీ) తమతమ పాత్రాల పరిధిలో ప్రదర్శనకు ప్రాణం పోశారు.

యముడు అభినయపరంగా ప్రతిభ కనబరచినా వాచికంలో స్పష్టత కొరవడింది. ఆలోటును సపరించు కోవలసిన అవసరం ఉంది. చిత్రగుప్తుడి ప్రత్యుభినయం జాగుంది. నిర్మాత రియాక్షన్ విషయంలో మరింత సాధన అవసరం. కత్తినాటకియా నటన పాత్రోచితంగా ఉంది.

దర్శకుడు చాలా హుషారుగా నటిం చాడు. కాని వేషం హుందాగా లేదు. అసిస్టెంట్ (ప్రసాద్ కొమ్మారి) ఎక్కడా వెలితి లేకుండా హుషారుగా నటిం చాడు. ఇక రంగాలం కరణ విషయానికి వస్తే - యమలోకం సీన్లో

కనబరచిన శ్రద్ధ మిగిలిన సీన్లలో కన బడలేదు.

ఉదహరణకు - ప్రాడక్షన్ ఆఫీసులో ఓ కుర్చీ టేబుల్ తప్ప ఇంకేమా కనబడవు. ప్రాడక్షన్ ఆఫీసులో కనీసం రెండు మూడు కుర్చీలు వుండవా? అనలు ఆఫీసు వాతావరణాన్ని కల్పించడానికి ఏమాత్రం ప్రయత్నించినట్టు కనబడదు. హీరోకి కోటి రూపాయలు అడ్డాన్ని యిచ్చే స్టోపుత వన్న నిర్మాత ఆఫీసు మరీ అంత అధ్యాన్మంగాత ప్రభుత్వం వారి ప్రాధమిక పార శాలలా ఉంటుందా? ఎలాంటి రంగాలంకరణ లేకుండా బ్లూకర్సెన్ మిద నాటకం ప్రదర్శిస్తే ఏ ప్రశ్న రాదు. యమలోకం ఒక విధంగా యింకోణి యింకో విధంగా చూపినప్పుడే తేడా వస్తుంది. ఇది సోషియో ఫాంటసీ అంటే కుదరదు. మలి ప్రదర్శనల్లో అయినా తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకొంటూ రని ఆశిస్తాను. యజ్ఞ నారాయణ గారి సంగీతం, పరమేష్ట, కుమార్ల అపోర్యం ప్రదర్శనకు వన్నె తెచ్చాయని చెప్పాలి. గంగాధర్ వీళ గారి రచనలో పటుత్వం ఉంది. వ్యంగ్య స్వారి పుపులంగా ఉంది.

నంది నాటకోభ్యవాలలో శాండ్ సిస్టమ్ దారుణంగా విషయమై ప్రదర్శకులకు తీరని నష్టాన్ని కలిగించింది. అలా మైకాసురుని ధాటికి బలై పోయిన మంచి నాటికలలో ‘యమా! అయాం సారీ!’ ఒకటి !

(ఇంకా వుంది)

*****

‘యమా అయామ్ సారీ’లో సత్యనారాయణ, రమేష్

సిజరమంబంద్ జిల్లార్థలో నాటకరంగం

(జనపరి సంచిక తరువాయి)

నొటకరంగాన్ని సినిమా, బెలివిజన్ మీడియాలు చావు దెబ్బ తీశాయిని కళాభిమానులు, కళాకారులు ఫోఫిస్తున్నాయి,

డా॥ కందిమళ్ల పుస్తక ఆవిష్కరణ సభలో ఆశేషులైన డి. విజయభాస్కర్, కె.వి.రమణ, ఐ.ఎ.ఎస్

నాటకాలు ప్రదర్శింపబడు తున్నాయంటే దానికి కారణం కళాకారుల మొండి దైర్యం, కొందరు కళాపించాలను ఆదరణనే చెప్పాలి. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా పోరాటిక నాటకం పడుతూ, లేస్తూ ముందుకు నడుస్తుంటే, జిల్లాలో మాత్రం, జ్ఞాపకానికొచ్చినవ్వాడల్లా, నేనున్నా నంటూ ఒక్కొక్కగెంతగింతి, వెంటనే చతికల బడుతున్నది ఈ దుఃఖితికి కారణాలనేకం. ఇది ఒక్క పోరాటిక నాటకానికి పట్టిన గ్రహణం కాదు. మొత్తం నాటక రంగానికి పట్టిన గ్రహణం.

జిల్లాలో సాంఘిక నాటకం - తీరుతెన్నులు:

“ఆంధ్ర దేశంలో జరిగినంత నాటక కళాభివృద్ధి తెలంగాణలో జరగలేదు. నిజాముఖీదలో 1948వ సంవత్సరంలో మహారాష్ట్ర మహిళా మండలి, 1958లో లలిత కళాసమితి ఏర్పడి సంగీత, సృత్య, నాటక కళల్లో కృషి చేశాయి. నిజాముఖీదకు 40 మైళ్ల దూరంలో వున్న బాస్సువాడలో కొన్ని సమాజాలు పని చేశాయి”. కళాప్రఫూర్ణ మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణ మూర్తి గారు జిల్లా నాటకరంగాన్ని గూర్చి గ్రంథస్థం చేసిన సమాచారం యిది.

“స్వాతంత్ర్యం పొందిన తరువాత ఇందూరు మండలం అన్ని రంగాలలో ప్రగతిని సాధించింది. గడచిన 15 ఏళ్లలో ప్రముఖంగా సాంస్కృతిక రంగం గణనీయమైన వికాసం పొందింది. గత శతాబ్ది ఆరంభంలోనే నాటకం,

సృత్యం, చిత్రలేఖనం మొదలైన కళలు ప్రజల మనసులను రంజింప జేసి, వారి ఆదరణను, మనుసును పొంది ప్రస్తుతమైన వికాసాన్ని ప్రశర్యించాయి. స్థానికంగా నగరంలో ఇతర పట్టణాలలో, పల్లెలలో కూడా ఎన్నో నాటక కళాసమాఖ్యలు వెలసినవి” (ఇందూరు భారతి నాగ్లవ వార్షిక సంచిక - ‘వెలుగులోకి’ కె. వీరభద్రాచారి గారి వ్యాసం). 1950 ప్రాంతంలోనే సాంఘిక నాటకాలు, జిల్లాలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో ప్రదర్శించ బడినట్లు, కొన్ని జెత్తుపొక సంస్థలు ఈ కృషిలో పాలు పంచుకున్నట్లు ఈ వ్యాసం ద్వారా అర్థమవుతుంది. సమగ్రమైన పరిశోధన జరిగితే గాని, ఆ సంస్థల పూర్వాపరాలు, ప్రదర్శించిన నాటకాల వివరాలు ఇవ్వడం సాధ్యవాడదు. నాకున్న పరిధిలో సేకరించిన సమాచారం ఆధారంతో జిల్లాలో సాంఘిక నాటకం

పట్ల జరిగిన కృషిని, రేఖమాత్రంగా వివరించడానికి ప్రయత్నిస్తాను.

తొలి అడుగులు నేర్చిన లలిత కళాసమితి :

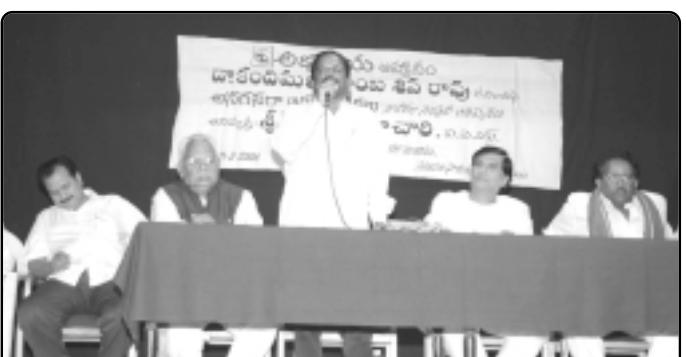
1958లో రిజిస్టర్డ్ ఈ కళాసంస్థ

క్రమాల రాఫుపులు

ఐ.సి. శర్మగారి ఆధ్వర్యంలో నడిచేది. ఈ సంస్థ ఒక్కాలక రంగానికి పరిమితమైది కాదు. వివిధ కళారూపాల్ని పట్టణ ప్రజలకు పరిచయం చేయడానికి పుద్దేశించిన సంస్థ ఆ క్రమంలో కొన్ని నాటకాలు ప్రదర్శించి వుండొచ్చునేమో గాని, ఆ వివరాలు తెలియాడంలేదు. తమ బాల్యంలో గోశాలలో ‘దోంగపీరడు’ నాటకం చూసినట్లు కొందరు కళాకారులు చెప్పారు. కొడాలి గోపాల రావు 1958లో ప్రాసిన ఈ నాటకం ఆంధ్ర దేశంలో పలుచోట్ల విజయవంతంగా ప్రదర్శింపబడింది. బహుశా 1958-60ల మధ్య ఈ నాటకం నిజాముఖీదలో ప్రదర్శింపబడి వుండాలి.

లీ గాతమ కళాసమితి :

పార్టీ బాల రాజయ్య గుప్త గారి అధ్యక్షతన కేశనక్కర్త వీరభద్రాచారి నేతృత్వంలో 1965 ఆగస్టు నెలలో నిజాముఖీదలో ఏర్పడిన సంస్థయిది. స్థానికంగా ప్రదర్శనలివ్వడమే గాకుండా, రాష్ట్రంలోని కొన్ని పరిషత్తులలో పాల్గొని, బహుమతులందుకున్న ఘనకీర్తి ఈ సంస్థది. నెల్లూరు నెష్ట్పు, బెల్లంపల్లి, బోధన మొదలైన పరిషత్తుల్లో ఈ సంస్థ ప్రదర్శనలిచ్చి ఉత్తమ ప్రదర్శన, ఉత్తమ రచన, ఉత్తమ నటుడు, ఉత్తమ రంగాలంకరణం తదితర బహుమతులు గెల్లుకుంది. జిల్లాలో నాటకరంగానికి చేయుత నివ్వాలనే సదాశయంతో ఈ సంస్థ ‘నాటక మిత్ర’

డా॥ కందిమళ్ల ‘అనగనగా ఆరు నాటకాలు’ ఆవిష్కరణ సభలో ప్రసంగిస్తున్న డి. విజయభాస్కర్, చిత్రంలో కె.వి. రమణ ఐ.ఎ.ఎస్., డా పరుచూరి గోపాలకృష్ణ, చాట్ల శ్రీరాములు, రాళ్లపల్లి

దా॥ కందిమళ్ళ అనగనగా ఆరునాటికలు' పుస్తకాన్ని
ఆవిష్కరిస్తున్న కె.వి. రమణ, ఐ.ఎ.ఎస్

అనే పథకాన్ని చేపట్టి కొంతకాలం అమలు పరచి నట్లు గత చరిత్ర చెబుతుంది. ఆ పథకం ఉద్దేశ్యం ఏమంటే, రెండు మూడు నెలలకొకసారి ఒక ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేయడం ప్రతి ప్రదర్శనలో కనీసం ఇద్దరు నూతన నటులకు అవకాశం ఇప్పడం. కానీ ఈ మధ్యకాలంలో ఈ సంస్కరణ కార్యక్రమాన్ని కొనసాగిస్తున్నట్లు లేదు. 2003లో ఈ సంస్కరణ 30వ వారికోత్సవాన్ని జరుపుకుంది. సినీనటుడు బాబు మోహన్ ముఖ్య అతిథిగా వచ్చారు. ఆ రోజు 'పునరవి' నాటిక ప్రదర్శించారు. ఈ సంస్కరణ కంగారూల్ని రంగస్థలానికి పరిచయం చేసింది. ఈ సంస్కరణ 30 సంవత్సరాలలో 200 పైగా నాటక ప్రదర్శన లభింది. ఈ సంస్కరణ బోధనలో ఒక శాఖ కూడా వుండేది. కాని ఇప్పుడు పని చేయడం లేదు. ఈ సంస్కరణ ద్వారా కీర్తి గడించిన కళాకారుల్లో కళాధరరావు, చంద్ర ప్రకాశ్, చావలి కృష్ణమూర్తి, మెండా ప్రభాకరరావు, వేంకటేశం ప్రభుతులు ముఖ్యులు. వీరిలో చావలి కృష్ణమూర్తి, మెండా ప్రభాకరరావులు రచయితగా ప్రసిద్ధులు. బాల గేయ రచయితలుగా ప్రభాకరరావు గారికి మంచి గుర్తింపు వుంది. వీరు త్రాసిన సంగీత రూపకాలు ఎన్నోసార్లు ప్రదర్శింపబడ్డాయి. ఆకాశవాణిలో ప్రసారమయ్యాయి. చావలి కృష్ణమూర్తి నాటికలు

పలుచోట్ల ప్రదర్శిత మైనాయి. కళాధరరావు విద్యార్థి దశ నుండి మంచి కళాకారుడిగా గుర్తింపు పొందారు. ఆయన మంచి నటుడే కాదు మధుర గాయకుడు కూడా. విద్యార్థి దశలో ధీశ్వరీ జరిగిన యువజనోత్సవాలలో పాల్గొన్నాడు. మరొక ముఖ్య విషయమేమంటే ఈ సంస్కరణ, ప్రసిద్ధ నటులు, దర్శకులు కీ॥శే॥ యుర్మంసి చంద్రమాళి గారికి విడిదీయరాని సంబం ధం వుంది. ఈ సంస్కరణ నిర్వహించిన కొన్ని ప్రదర్శనలకు చంద్ర మాళి నిర్దేశకత్వం నెర పినట్లు సంస్కరణ సభ్యులు చెప్పారు. ఈ సంస్కరణ సభ్యుల్లో ముఖ్యులైన చంద్ర ప్రకాశ్ మంచి నటుడి గా గుర్తింపు పొందారు. 'కీర్తిశేషులు' వీరికి మంచి పేరు తెచ్చిన నాటకం. ఆర్యారూలో సాంస్కృతిక రంగంలో కొంత కృష్ణ చేసిన తన సోదరుడు సూర్యప్రకాశ్తో కలిసి, చంద్రప్రకాశ్ ఆర్యారూ పరిసరప్రాంతాల్లో కొన్ని నాటకాలు ప్రదర్శించినట్లు ఆర్యారూ కళాకారుడు భాస్కర్ చెప్పారు. చంద్రప్రకాశ్ గారిప్పుడు నాట్కరంగం పై దృష్టి సారించడంతో నాటకరంగం పై దృష్టి నిలపలేక పోతున్నారు.

సైబరంధాములు గారు రచించిన స్వత్స్య నాటిక ఉమేష్ కుమార్ గారి దర్శకత్వంలో బ్రహ్మాయ్ గారి కళా దర్శకత్వంలో రూపుదిద్దుకొని చాలా చోట్ల ప్రదర్శింపబడింది. 1994 జనవరిలో భోపాల్లో జరిగిన జతీయ యువజనోత్సవాల్లో కూడా ప్రదర్శింపబడ్డ ఈ రూపకం పేరు 'సాహిత్యభారతి' నెల్లారు నెష్టావారు నిర్వహించిన రాష్ట్రస్థాయి నాటిక పోటీల్లో ప్రదర్శించిన 'కుక్క' నాటికకు, బ్రహ్మాయ్ గారందించిన, ఆహోర్యానికి ప్రథమ బహుమతి వచ్చింది. స్థానిక సంస్కలు, రాష్ట్రంలోని ఇతర కళా సంస్కలు బ్రహ్మాయ్ గారిని సన్మానించాయి. కళా సాంస్కృతిక రంగాలలో వీరందించిన విశిష్ట సేవలకు 1985లో అప్పటి ముఖ్యమంత్రి నందమూరి తారక రామారావు గారి చేతుల మీదుగా అవార్డు అందుకున్నారు.

శ్రీ నటరాజ కళానిలయం :

1968 జూలైలో నిజాముఖాద్ పట్టణంలో ఏర్పడ్డ మరో నాటక సంస్కరణ శ్రీ నాటరాజ కళానిలయం. వృత్తిరీత్యా పట్టణంలో స్థిరపడ్డ చార్టర్డ్ ఎకొంబెంట్ శ్రీపాద కుమారశర్మ గారు ఈ సంస్కరణ నిర్వహకులు, నాటక రంగంపట్లు అభిరుచి గల ఆదెయ్య, జోజియ్య, బి. లక్ష్మీ నరసయ్య, డి.వి. రావు, రామ్యాహనరావు, వెంకటేశ్వరరావు మొదలైన వారు ఈ సంస్కరణ సభ్యులు. ఈ సభ్యులే 'శ్రీ విజయసారథి ఆర్ట్స్' అనే మరొక సంస్కరణ కూడా స్థాపించారు. రెండు సంస్కరణలు బెలంపల్లిలో 1968లో జరిగిన పరిషత్త పోటీలో 'కళాకార్', 'మంచుతెర' నాటికల్ని ప్రదర్శించాయి. *

(సచేషం)

నాటక ప్రదర్శనలో స్పృష్టి ఎఫెక్టు

(గత సంచిక తరువాయి)

వేడిగా ఉన్న ప్లేట్ (Hot Plate) మీద సాల్ అమోనియిక్ పొడర్ (Sal Ammoniac

Powder) వేసినట్లయిన తెల్లటి పొగలు రట్టముగా వస్తాయి. సిన్నిమెన్ పొడర్ (Cinnamon Powder) కలపడము వలన నటులకు సువాసన వన్నంది. అవ్వానియిక్ పొడర్ (Sal Ammoniac Powder) వల్ల కొంత ఇబ్బందులు ఉన్నాయి. వెంటనే పొగ రాదు, అక్కర లేనప్పుడు వెంటనే పొగ ఆరదు, - ఇది స్టేట్ మీద వేసే మెటల్ని తిని (Corrosive) వేస్తుంది.

7) ఎక్కువ పొగ కావలసి వస్తే "Optical Effect" వాడుట మంచిది.

స్కోక్ బాంబ్స్ (Smoke Bombs) కూడా పొగ రావడానికి వాడ వచ్చును, కాని దీని వల్ల కొంత వాసనగా ఉంటుంది. పొగని కంట్రోల్ (Control) చెయ్యలేము. తెరలు, నటులు దుస్తలు మీద నూనెవంటి మరకలు వడవచ్చును.

పొగ మంచు : Fog

1) స్కోక్ పొడర్ (Smoke Powder) కూడా ఒకొక్కపొగారి ఉపయోగించ వచ్చును. కాని, అంత సంతృప్తి కరముగా ఉండదు. ఇది పొగ (Smoke)

లా కనిపించి పోతుంది.

2) ఇంకొక మంచి ఫలితము పొందాలంటే గాజ్ కట్టెన్ (Guaze Curtain) (Transparent One) కట్టి, ఈ పల్పటి తెర వెనుక నటీ, నటులు అభినయించ వలెను.

మంచు : Snow

1) కి టి కీ లోంచి మంచు (Snow) పడుతున్నట్లు చూపించవలెనంటే - కిటికీ పైన ఒక తొట్టె క్రింద తీగలతో అల్లిసది (A trough, with a bottom composed of chicken wire) ని ప్రేల్లాడదీసి, ఈ తొట్టె నిండుగా టిప్ప్యా పేపర్ (Tissue Paper) (Thin-Soft Wrapping Paper)ని చింపి, ముక్కలు వేయవలెను. ఈ తొట్టెని నెమ్ముదిగా ప్రక్కలకు కదిలించడము వల్ల ఈ కాగితము ముక్కలు గాలికి - కిందికి పడుతూ ఉంటాయి. ఇది అంత తేలికయిన పని కాదు. ఒకొక్కపొగారి ఈ కాగితము ముక్కలు ముద్దలు ముద్దలుగా వడిపోవచ్చును. జాగ్రత్త పడవలెను. Optical Effect ని కూడా ఉపయోగించ వచ్చును. 4) సాధారణ ముగా నటుల బట్టల మీద ఉపు (సాట్) వేయడము వల్ల, అది మంచు (Snow) పడిన ట్లుగా కనిపిస్తుంది.

 కొత్తమ్మి ఒంగారరాజు

కొవ్వొత్తులు : Candles

కొవ్వొత్తులు కూడా మన అజాగ్రత్త వల్ల సాధారణముగా పడిపోతూ ఉంటాయి. ఇటు వంటివి స్టేజ్ మీద జరగడము వలన టేబుల్ మీద పడితే టేబుల్ క్లాత్ (Table Cloth) అంటుకోవచ్చును. లేదా నటుల మీద పడితే బట్టలు అంటుకోవచ్చును లేదా ప్రక్కనున్న గుమ్మము తెరలు అంటుకొన్నా, అంటుకోవచ్చును. నబి జుట్టు కూడా అంటుకోవచ్చును. నటీ, నటుల కదలికల వలన గాలి తగిలినా కొవ్వొత్తు అరిపోతూ కూడా ప్రదర్శనకి అంతరాయము కలిగిస్తూ ఉండవచ్చును. తెల్లకాగితము (White Paper)తో చేసిన ట్లూట్ టైప్ (Tube)కి ప్రైభాగములో బ్యాటరీ (Battery)గాని, పెన్సిల్ ఫ్లావ్ లైట్ (Pencil Flash Light) కాని, ప్రేష్ట్ కులకు తెలియకుండా, అమర్చి, ప్రతిభావంతముగా కేందిల్ (Candle) గా చేయవచ్చును. ఒక (Tiny Lamp), దానిపై భాగములో అమర్చిన కలర్ జిలాటిన్ పేపర్ కప్పవచ్చును. అది నిజముగా కొవ్వొత్తు మందుతున్నట్లుగా చేయవచ్చును.

అభినయ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన 'అనగనగా ఆరునాటికలు' పుస్తకావిష్కరణ సభలో డా॥ పాపులూరి శివరామయ్య, మురళీమాహన్, డా॥ కందిమళ్ల, డా॥ పరుచూరి గోపాలకృష్ణ

కిరోసిన లాంతరు : Oil Burning Lanterns

లాంతరును రంగస్థలము మీద నాటకములో సీన్లో వాడవలసి వస్తే, ఒక్కాక్షారి ప్రమాదవశాత్తు పడిపోయి కిరోసిన వలికిపోయి, అంటుకొని ప్రమాదము జరగవచ్చును. ప్రదర్శన రసాభంగము అవుతుంది. స్టేజ్ మీద ఉన్న వస్తువులన్నీ తగలబడి పోతాయి. 1) సహజముగా లాంతరు గ్లాసు (బిమ్మికి) పొగచూరి ఉంటుంది కాబట్టి లోపల చిన్న బల్బును అమర్చినా అది ప్రేక్షకులకు కనిపించదు. ఒక చోటునుంచి లాంతరు కదిపే అవసరము లేనప్పుడు ఆ లాంతరులో పెట్టిన బల్బుకి పేనల్లో ఎలక్ట్రికల్ కనెక్షన్ ఇవ్వవచ్చును. 2) లాంతరు కదల్చి వలసి వస్తే బేటరీలతో దానిలోనే అమర్చిన బల్బు వాడాలి. స్విచ్ (Switch) కూడా లాంతరుకి ఉంటుంది. నటుడు ఆగిపుల్ల వెలిగించి, లాంతరు ఒత్తుకి ముట్టించినట్లు అభినయిస్తా స్విచ్ (Switch) తనే వేయవచ్చును. నటుడు లాంతరు వెలిగిస్తున్నట్లు నటిస్తూ ప్రేక్షకుల కనుమరుగు చేయడానికి తాను అడ్డగా ఉండడం మంచిది 3) ఒత్తిని పెంచడము, తగించడము వంటిదయితే డిమ్యూర్ (Dimmer) సహాయము తో పేనల్కి ఎలక్ట్రికల్గా కనెక్షన్ చేసిన వద్దతిలో కుదురుతుంది.

పొయ్యి మంటలు : Fire Palace

1) పొయ్యిని గోడలో అమర్చినట్లు ఉన్నా, చలి కాచుకోవడం కోసము గోడలో చిమ్మితో నైతము ఏర్పాటు చేసిన పొయ్యి అయినా

మండుతున్నట్లు చూపించ వలసి ఉంచాలంటే "Flickering Light" పొయ్యిలో ఒక వుండగా పెట్టడము వల్ల అనుకొన్న విధముగా సాధించ వచ్చును. ఇది కూడా తక్కువ కాంతిలో పెట్టడము మంచిది. 2) మంటలు లేకుండా నిప్పులా కనిపిస్తూ ఉండాలంటే బల్బుని ఆరెంజ్, ఎరుపు రంగు జిలాటిన్ (Gelatin) పేవర్ ముడతలలో కప్పి ప్రకాశించేటట్లు చేయ వచ్చును. 3) పొగ వచ్చేటట్లు కూడా కావలసి వస్తే ఆ నిప్పుకి బదులుగా బల్బు మీద ఆరెంజ్, ఎరుపు రంగు జిలాటిన్ (Gelatin) పేవర్తో కప్పిన ప్రాంతము నుంచి అగరత్తులు వెలిగించి గాని, సాంబ్రాణి చిన్న పాత్రలో, చిన్న నిప్పు మీద వేసికాని, చిన్న కుంపటి లాంటి సాధనముతో కాని, పొగ వచ్చేటట్లు చేయవచ్చును. అవసరాన్ని బట్టి ప్రక్కనే కనిపించకుండా ఫేన్ (Fan) పెట్టడం వల్లకూడా పొగ ఉద్ఘతముగా వ్యాపిస్తున్నట్లు చేయవచ్చును.

ఎర్రటి మంట : Red Fire

రెడ్ ఫైర్ పొడర్ వల్ల ఎర్రటి మంట లాంటి ఘలితాన్ని పొంద వచ్చును. స్టోక్ పొడర్ (Smoke Powder) మాదిరిగానే దీనిని పొంద వచ్చును. దీన్ని కూడా

స్టోక్ బాక్స్ - పొగ పెట్టై (Smoke Box) లో ఉపయోగించి ఘలితాన్ని పొంద వచ్చును. ఎలక్ట్రికల్గా మండించ వలెను, Detonate చేయవలెను. బోగి మంటలు కాని, దహనపు

మంటలుకాని, రంగస్థలము పై చూపించ వలసి వచ్చినప్పుడు ఎత్తావు, వనుపు రంగుల సెలోఫైన్సేపర్స్, లేక ఉల్లి పొర కాగితాల్ని సుమారు అంగుళము వెడల్పు, కావలసిన ఎత్తు ఉండేటట్లు ముక్కలుగా కత్తిరించి, చివరి భాగము మొనదేరినట్లుగా కత్తిరించవలెను. ఒక వ్యత్తాకారములో తీగను చుట్టి, దానికి ఈ ముక్కల్ని చుట్టు అంటించాలి. ఒక ఫ్లోన్ క్రింద అమర్చి, దీని పైన ఈ చట్టాన్ని ఉంచితే ఈ కాగితాలు పైకి లేస్తాయి. దాని క్రిందనే ఒక ఎర్రని దీపము ఏర్పాటు చేస్తే మంటలుగా కనిపిస్తాయి. మంటలు అవసరమైనప్పుడు ఈఫ్లోన్ త్రిప్పడము వల్ల, ఎర్రబలుబు వెలిగించడము వల్ల, నిజమైన మంటల్లా బిమింపజేయ వచ్చును.

మెఱుపులు : Lighting

1) సాధారణముగా ఉరుములతో కూడి ఈ మెఱుపులు వస్తుంటాయి. ఫోటోగ్రాఫీ - ఫ్లాష్ బలుబు (PhotoFlash Bulb) నేపధ్యములో ఉపయోగించి, ఈ మెఱుపులు వంటి కాంతులు పొంద వచ్చును. ఈ కాంతులు వెనుక తెర మీద గాని, కిటికీ వెనుక అమర్చిన ఫ్లాట్ (Backing) మీదగాని, పదేటట్లు చూడ వచ్చును. 2) ఇంకా గొప్ప ఘలితాల్ని సాధించాలంటే - లైటీంగ్ - స్టిక్స్ (Lighting - Sticks) ఉపయోగించ వచ్చును. కాని, ఇది కషష్టమైన పని. *

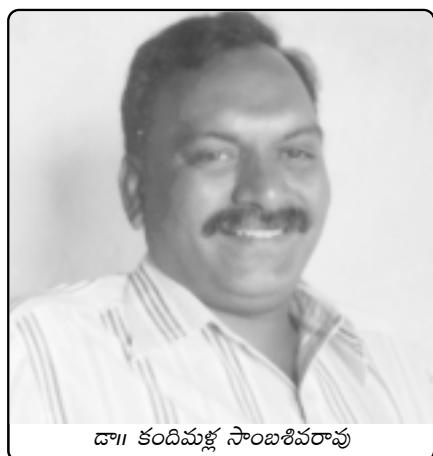
(సశేషం)

'నోట్ దిన్స్ పొయింటోలో నటించిన చిమ్మినీర్కు 'సందిని అందిజేస్తున్న డా॥ దాసరి నారాయణ రావు, ఆదిశేషగిరి రావు'

అనగనగ ఆరునాటికలు

ఉప్పుకపురంబు, సారాసంహారం,
ముద్రారాఖ్షసం, నల్లసముద్రం, వఱడు, ఖడ్డస్టోప్
- అనేవి ఈ సంపుటిలోని ‘అనగనగా అరు

డా॥ కందిమళ్ళ సాంబశివరావు

నాటికలు’. డాక్టర్ కందిమళ్ళ సాంబశివరావులో నిపుఱగపిన నిపుఱలా దాగున్న అనల్ప కల్పనా శక్తినీ, దృశ్యకళా వైద్యమైన్ని బహిర్భూతం చేసే మచ్చుతునకలు ఈ నాటికలు. ఇవన్నీ లోగడ రంగస్థలం మిాద విజయవిహారం చేసి బహుక ప్రచారం పొందిన రచనలే. ఏటన్నిటినీ ఒక సంపుటిగా పున్స్తక రూపంలో ప్రచురించి ప్రదర్శకులకూ, ప్రార్థకులకూ అందుబాటులోకి తేవడం ముదావహం. కె.వి. రమణాచారి, ఐ.ఎ.ఎస్., చాట్ల శ్రీరాములు, యం. మురళీ మౌహన్, డాక్టర్ పరుచూరి గోపాలకృష్ణ, ఆచార్య ఎస్. గంగప్ప, గండవరం ప్రభ్యతులు ఈ సంపుటి గురించి తమ అమూల్యమైన అభిప్రాయాలను వెల్లడించి ఈ సంపుటి వైశిష్ట్యాన్ని, జెచితాన్ని ద్విగుణికృతం చేశారు.

ఈ సంపుటిలో కొలువున్న ప్రతీ నాటిక ఒక్కొక్క సామాజిక నమస్కరణ ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. ఈ నాటికలలో మానవ ప్రవృత్తుల విలక్షణతను, రాజకీయ నాయకుల స్వార్థచింతనను, దొషాన్ని, సగటు మనిషి బాధ్యతా

పూర్విక్యాన్ని, నిత్యియూపరత్వాన్ని, సంక్షుఖిత సమాజ సమగ్ర స్వరూపాన్ని నిశితంగా, నినద్ద నుండరంగా ఆవిష్కరించటం జరిగింది.

ఆద్యాలు వల్లించే రచయిత వాటిని ఆచరణలో పెట్టకపోగా వాటికి భిన్నంగా నడుచు కోవటం అనే అంసాన్ని ప్రయోగాత్మకధోరణిలో రచయిత అభివృక్తం చేసిన తీరు ఆస్తికరంగా, ఉత్సంరకు ప్రాణంపోస్తుంది. ఇది ఒక్క రచయితకే కాదు; మాటలు చేతలు భిన్నంగా వుండే ప్రతి వ్యక్తికి, ప్రతిరంగానికి వర్తిస్తుంది.

‘ముద్రారాఖ్షసం’ నాటిక మానవత్వానికి దూరంగా ఉంటున్న వైద్యవ్యత్పిలోని రాఖ్షసత్వంపై సంధించిన అప్రాంతం. డాక్టర్ వృత్తిచాటున చేసే దుండగాలకు రక్షణ కవచంలా సహకరించే భాకీమూర్కలు, నల్లకోట్ల దుర్మార్గాలను కూడా ఒకే కథలో బంధించి అమానుషత్వపు విశ్వరూపాన్ని దర్శింపజేశారు రచయిత.

‘నల్లసముద్రం’ నాటిక కూడా రంగ స్థలాన్ని అలరించిన నాటికలలో ఒకటి. డబ్బు కోసం ఎంతక్కునా దిగజారే ఓ రాజకీయ నాయకుని ఉదంతం ‘నల్లసముద్రం’. తగు పొళ్ళలో హాస్టాన్ని కూడా జోడించి ఆస్తికరంగా రచించారు ఈ నాటికను. నాటక పరిషత్తుల్లో అసంఖ్యాకంగా బహుమతులు గెల్చుకున్న నాటిక యిది.

కాగా ‘వఱడు’ విలక్షణమైన నాటిక. దీనిలో అద్యతమైన పొత్త చిత్రణ కనిపిస్తుంది. ఉపకారికి ఉపకారం చెయ్యక పోగా కృతమ్ముడుగా మారి అపకారం చేసే అపకారాది మనస్తత్వానికి అద్దం వడుతుంది ‘వఱడు’ నాటిక. దీనిలో పొత్తలన్నిటికి యించుమించు సమప్రాధాన్యం ఉండటం ఒక ప్రత్యేకత. కష్టాల కొలిమిలో అంట కాగుతున్న దశరథ రామయ్యకు తన భార్య బిడ్డలను పోషించడమే ఏకైకలక్ష్యం. అతను పయనిస్తున్న ఇరుకు దారిలో ఆత్మాభిమానానికి చేటు లేదు. బ్రతుకు భయం అతనిని వేదించే

సమస్య స్వకార్య సాధన కోసం తనకు మేలు చేసిన వ్యక్తిగా బలిపెట్టడానికి సిద్ధపడే ధూర్తదు. గలగల మాటల్లాడే మనుషులకన్నా ఇలాంటి మేక వన్నె పులుల వల్ల ప్రమాదం పొంచి వుంటుందనే పొచ్చరిక ద్వ్యవిస్తుంది ఈ నాటికలో.

దైర్యంగా ప్రశ్నించేవాడు లేకపోతే ఏ వ్యవస్థకూ మనుగడ లేదని - ముఖ్యంగా ప్రజా స్వామ్య వ్యవస్థకు అది ప్రాణభూతమైన అంశమనీ, Sine queo Non అని స్వప్తంచేసే ‘ఖడ్డస్టోప్’, త్రాగుడు దుర్వ్యసం మిాద యుద్ధం ప్రకటించే ‘సారానంహారం’ వీధి నాటక కైలిలో రూపుద్దికొన్న చైతన్య దీపికలు.

ప్రదర్శన విలువలను, సాపిాతీ విలువలను కలబోసుకున్న దృశ్యకావ్య సంపుటి. ‘అనగనగా ఆరు నాటికలు’ - ‘అభినయ’

రచన : డాక్టర్ కందిమళ్ళ సాంబశివరావు

పేజీలు : 152, వెల రూ. 150/-

ప్రతులకు : ‘అభినయ’ 6-1-181/1, ఓల్డ్ సి.ఎ.బి. కొర్ట్రెస్, బైరతాబాద్, బైదరాబాద్ - 500 004.

సెల్ : 9391111622 మరియు

నవోదయ పబ్లికేషన్స్ - బైదరాబాద్

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హోస్ - అన్ని బ్రాంచీలు ప్రజాశక్తి బుక్ హోస్ అన్ని బ్రాంచీలలో లభ్యమాత్రాయి.

అనగనగ ఆరు నాటికలు

ట్రై క్రూటంబు

సార్ సయింటం

బుక్ రాఫ్యూం

స్ట్రో మ్యూసియం

బైలు

అంగ పుస్టి

డాక్టర్ కందిమళ్ళ ప్రాణభూతమైన

గాంచిన విలువలను

కళాత్మకాలు

నల్లముల్లి మూలారెడ్డి కళాపరిషత్త్ - రామవర్మ

తూర్పు గోదావరి జిల్లా అనపరి మండలం రామవరం “నల్లముల్లి మూలారెడ్డి కళాపరిషత్త్” వారు 2006 ఏప్రిల్ 24, 25, 26, 27 తేదీలలో పద్ధనిమిదవ వార్షిక రాష్ట్ర

నందిలో ఉత్తమ పద్యనాటకం పల్నాటి భారతంసికి నందిని అందుకుంటున్న కళాకారులు

స్థాయి తెలుగు సాంఘిక నాటికల పోటీ నిర్వహిం చసున్నారు. కళాపరిషత్ అధ్యక్షులు ఎన్. రామ కృష్ణరెడ్డి పోటీ వివరాలను వెల్లిచేస్తూ ఈ సంపత్సరం పరిషత్లో పాల్గొనే నాటికలను ప్రూజిసీ ప్రాతిపదికను కాక రాష్ట్రంలో విజయ వంతంగా ప్రదర్శించబడుతున్న ఉత్తమ నాటికలను ఆహ్వానించే వధ్యతిన ఎంపిక చేయటం జరుగుతుందని చెప్పారు.

పోటీలో గెలుపొందే ఉత్తమ నాటికలకు జ్ఞాపికలతో పాటు ప్రధమ బహుమతిగా రూ. 6000లు, ద్వితీయ బహుమతిగా రూ. 5,500/-లు, ఉత్తమ రచనకు రూ. 500/-లు, నగదు మరియు జ్ఞాపికలు, ఉత్తమ దర్శ

కత్తుం, సాంకేతిక ప్రజ్ఞలకు జ్ఞాపికలు బహుకరిం చబడతాయి. ఉత్తమ నటి, కేరళ నటుడు, వహన్ నటుడు మరియు విలన్లకు వ్యక్తిగత జ్ఞాపికలతో బాటు ఉత్తమ నటుడికి నిడదవోలు వారి జవ్వాది రంగస్థల పురస్కారం క్రింద రూ. 1,116/- లు నగదు, జ్ఞాపిక, మూతన పస్త్రాలతో సత్కారం ఉంటుంది. అంతేగాక ఈ ఆహ్వాన నాటికల పోటీలో పాల్గొనే ప్రతి నాటికకు ప్రదర్శనా పారి తోషికంగా రూ. 4,500/- లు నగదు, జ్ఞాపిక లభిస్తాయి. రాష్ట్రంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో జరిగే పరిషత్లలో ఉత్తమంగా

నిలిచే పది నాటికలను మూలారెడ్డి కళా పరిషత్ నాటికల పోటీకి ఆహ్వానించబోతున్నట్లు పరిషత్ కార్యదర్శి కె.వి. కృష్ణ రెడ్డి వివరించారు.

సంప్రదించవలసిన చిరునామా :

కె.వి. కృష్ణ రెడ్డి,
కార్యదర్శి, నల్లముల్లి
మూలారెడ్డి కళా
పరిషత్, రామవరం,
ఆనపరి మండలం,
తూర్పు గోదావరి జిల్లా,
ఫోన్ : 08857-
234873, సెల్ :
9866052893

....

పౌనస్గు పౌమేల్నీ అభినయము నాటక వెలాపుత్త్

అభినయ మాస పత్రిక ఆధ్వర్యం లో గుంటూరు జిల్లా సరసరాపుపేట దగ్గర లోని పొనుగు పాడు గ్రామంలో రాష్ట్ర స్థాయి నాటిక పోటీలు నిర్వహించారు.

2006 మార్చి 10, 11, 12 తేదీలలో జరిగిన ఈ పోటీలలో రాష్ట్రంలోని ప్రముఖ నాటికల్ని ప్రదర్శించారు. మార్చి 10వ తేది రసరుబి పొన్నారు ‘పద్మగది’ రచన వై. భాసుర రావు, దర్శకత్వం : వై.యస్. కృష్ణశ్రవంరావు, కళావాణి ఉభయ గోదావరులు రాజమండ్రి ‘మిథునం’ రచన : స్నిగ్ధ, దర్శకత్వం : ఎం. ప్రసాదమూరి.

మార్చి 11వ తేది శ్రీ మూర్తి కల్యార్ల్ అసోసియేషన్ కాకినాడ ‘దేవాలయం’, రచన : పరమాత్మని శివరాం, దర్శకత్వం : డా॥ సి.యస్. ప్రసాద్, కళాలయ కొలకలూరు ‘పుట్టింది ఎందుకో’ రచన : ఎన్.కె. హన్సేన్, దర్శకత్వం : యేషూరి హరిజాబు, కళాపరిషత్, ప్రౌదరాబాద్

‘నోట్ దిన్ పాయింట్లో లక్ష్మి, చి॥ మునీర్, ఎన్.ఎం. భాషా

నందిలో ఉత్తమ సాంఘిక నాటకం 'పరమాత్మ వ్యవస్థితః' కు బంగారు నందిని అందుకుంటున్న కళాకారులు

'పానకంలో పుడక', రచన : గంగోత్రి విశ్వనాథ్, దర్శకత్వం : ఐ.రాజ్ కుమార్, కల్పనా కళానికేతన్ నరసరావు పేట 'నోట్ దిన్ పాయింట్' రచన శ్రీశైల చందన దర్శకత్వం : ఎస్.ఎం. భాషా.

మార్చి 12వ తేది : గంగోత్రి పెదకాకాని 'అంబోతు' రచన : ఆకెళ్ల, దర్శకత్వం : నాయుడు గోపి, రంగయాత్ర, గుంటూరు 'ఆలోచించండి', రచన : గంధం నాగరాజు, దర్శకత్వం : కరణం సురేష్.

భారతీయ నాటక కళా సమాప్తి నాటిక పోటీ ఫలితాలు

ప్రత్యేక బహుమతి : వి. గోపాలం (అని తెలుస్తుంది), జ్యోతి అవార్డు : పిళ్ళు నటరాజ్ (అని తెలుస్తుంది), ఉత్తమ రంగాలంకరణ : ఎస్. ప్రభుదాస్ (పుట్టింది ఎందుకో), ఉత్తమ సంగీతం : వి. జగన్నాథచారి (అని తెలుస్తుంది), ఉత్తమ బాల నటుడు : చి॥ ఎస్.కె. మునీర్ (నోట్ దిన్ పాయింట్), ఉత్తమ సహాయ నటుడు : భవానీ ప్రసాద్ ('న' కు దీర్ఘమిస్తే), ఉత్తమ ప్రతి నాయకుడు : బి. శ్రీధరరావు (సారే జపసే అచ్చు), ఉత్తమ హస్య నటుడు : బి. రామకృష్ణ (పుట్టింది ఎందుకో), ఉత్తమ క్యారెక్టర్ యాకర్ : బి.పి. ప్రసాదరావు ('న'కు దీర్ఘమిస్తే), ఉత్తమ నటి : బి. రత్నకుమారి (పుట్టింది ఎందుకో), ఉత్తమ నటుడు : ఎమ్. రాంబాబు (అభయా రణ్యం), ఉత్తమ రచన : ఎస్.కె. హుస్సెన్ (పుట్టింది

ఎందుకో), ఉత్తమ వ్యక్తిగత బహుమతులు :
దర్శకత్వం : పిళ్ళు ఉత్తమ నటుడు : వై. చంటి (ఏరువాక సాగాలి) ఉత్తమ నటి : డి. విజయలక్ష్మి (మిస్ కాల్), ఉత్తమ ప్రతినాయకుడు : జంపాల వెంకయ్య (హార్స్‌నియమ్) విలక్షణ నటుడు : బి.పి. ప్రసాదరావు ('న'కు దీర్ఘమిస్తే), ఉత్తమ హస్య నటుడు : మల్లాది భాస్కర్ (తోడొక రుండిన) ఉత్తమ బాలనటుడు : మాస్టర్ ఈశ్వర్ తేజ్ ('ఆలోచించండి') ఉత్తమ దర్శకత్వం : కరణం సురేష్ (ఆలోచించండి), ఉత్తమ రచన : ఆకెళ్ల (శాంతియుద్ధం), ఉత్తమ రంగాలంకరణ : గిరి, చంటి (ఏరువాక సాగాలి)

జ్యోతి బహు మతులు :

గంగోత్రి సాయి (ఏరువాక సాగాలి)
యం.యస్. వాసన్ (తోడొకరుండిన)

అంధ్ర నాటక కళాసమితి వ్యవస్థా పకులు కర్నూలి లక్ష్మీ సరసయ్య గారి సారథ్యంలో, మట్ట జగన్మహావరావు, తటపర్తి సహా నారాయణ, కె.వి.యస్. రామచంద్రరావు, నన్నప నేని నాగేశ్వరరావు వంటి కళాభిమానుల సహకారంతో ఈ కార్యక్రమం జయప్రదంగా నిర్వహించబడింది.

ఈ పోటీలకు దుగ్గిరాల సోమేశ్వర రావు, గండ వరం సుబ్బరామిరెడ్డి, డాక్టర్ కంది మళ్ల సాంబశివరావు గుణ నిర్ణయితులుగా వ్యవహారిం చారు.

ఆంధ్ర నాటక కళాసమాప్తి నాటిక పోటీలు

విజయవాడ - అంధ్రనాటక కళా సమితి 41వ వారికోత్సవ సందర్భంలో పంచమ రాష్ట్రాంధ్రాయి ఆహ్వాన నాటిక పోటీలు ఫిబ్రవరి 24, 25, 26 తేదీలలో తుమ్మలపల్లి వారి క్లేట్రయ్య కళాక్రైట్రంలో ఖనంగా నిర్వహించబడ్డాయి.

బహుమతి వివరాలు :

ఉత్తమ ప్రదర్శన : గంగోత్రి, పెదకాకాని, 'మినిడికాల్'
ద్వితీయ ఉత్తమ ప్రదర్శన : రంగ యాత్ర, గుంటూరు 'ఆలోచించండి', తృతీయ ఉత్తమ ప్రదర్శన : కళాలహారి, విశాఖ పట్టం 'శాంతి యుద్ధం'.

ఎన్సిఅర్ రంగస్థల పురస్కారం-2005 అందుకుంటున్న దుగ్గిరాల సోమేశ్వరరావు, చిత్రంలో దా॥ దాసరి, రాష్ట్రమంతి సత్యనారాయణ రావు తదితరులు

ఎన్.చి.ఆర్.

రంగస్థలు ప్రపాఠార్థ గ్రహింత దుగ్గిరాల సేవేశ్వర రావు కు ఖున్ సన్మానం

2005 సంవ

త్సరం ఆంధ్రప్రదేశ్

రాష్ట్ర చలన చిత్ర, టి.వి., రంగస్థల అభివృద్ధి సంస్థ నిర్వహించిన నందినాటకోత్సవాలలో సుప్రసిద్ధ నటులు, దర్జకులు దుగ్గిరాల సోమేశ్వర రావు ని ప్రతిష్టాత్మకమైన నందమూరి తారక రామారావు రంగస్థల మరస్యారంతో సత్కరించింది. ఆ సందర్భాన్ని పురస్కరిం చుకొని,

శ్రీ సత్యసాయి కళానికేతన్ (ప్రౌదరా బాద్) వారు 2006 ఫిబ్రవరి 15న శ్రీ త్యాగరాయ గానసభలో సోమేశ్వర రావును ఘనంగా సన్మానించారు. స్వార్థ కంకణాన్ని బహుకరిం చారు. అందరికి అప్పుడైన దుగ్గిరాలపై కళాకా రులకు ఉన్న ఆత్మియత వరదలై పారిసట్టు కిక్కి రిసిన జన సందోహం నభాస్తలికి కొత్త అందాన్ని ఆవ్యాధాన్ని తెచ్చిపెట్టింది. సన్మాన సభలో దుగ్గిరాల కంఠ సీమను స్పృశించిన వందలాది పూలదండలలో అచ్చమైన స్నేహ సౌరభం గుబాళించింది !

సభా కార్యక్రమంలో ముఖ్య అతిథిగా జ్ఞానపీఠ అవార్డు గ్రహీత, పద్మభూషణ డా॥ సి. నారాయణ రెడ్డి పాల్గొన్నారు. సమాచార, పోరాటనాల శాఖ కమిషనర్ కె.వి. రమణ, ఐ.ఎ.ఎస్. విశిష్ట అతిథిగా దా॥ గుమ్మడి వెంకట్ శ్వరరావు, ప్రముఖ సిని రచయిత డా॥ పరుచూరి గోపాలకృష్ణ, ఆచార్య మొదలి నాగభూషణ శర్మ,

STATEMENT OF OWNERSHIP AND OTHER PARTICULARS OF ABHINAYA

FORM IV (See Rule 8)

1. Place of Publication	Hyderabad
2. Periodicity of its Publication	Monthly
3. Printer's Name	Gadde Srinivas Rao
Whether citizen of India ?	Yes
Address	6-1-181/1, Old C.I.B. Quaters, Khairatabad, Hyderabad - 04
4. Publisher's Name	Gadde Srinivas Rao
Whether citizen of India ?	Yes
Address	6-1-181/1, Old C.I.B. Quaters, Khairatabad, Hyderabad - 04
5. Editor's Name	Gadde Srinivas Rao
Whether Citizen of India?	Yes
Address	6-1-181/1, Old C.I.B. Quaters, Khairatabad, Hyderabad - 04
6. Name of address of individuals who own the Newspaper and partners of shareholders holding more than one percent of the total capital	Gadde Srinivas Rao 6-1-181/1, Old C.I.B. Quaters, Khairatabad, Hyderabad - 04

I, Gadde Srinivas Rao, here by declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

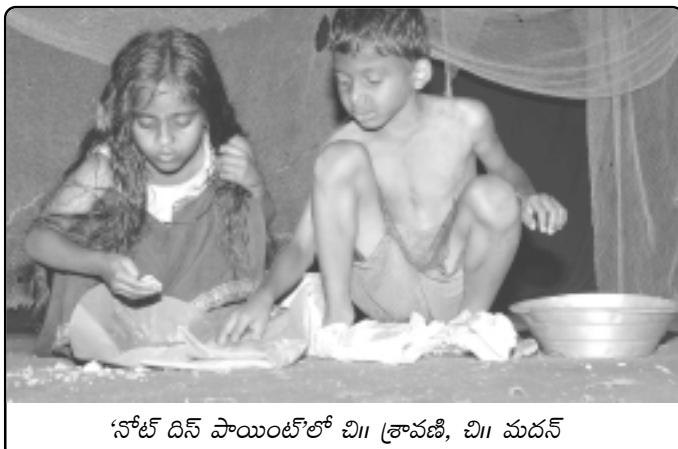
(Sd) Gadde Srinivas Rao
Signature of the Publisher

Date : 1st March, 2006

కొండాంలు నామాంశుమార్పు అభిమానార్థ సేవా నాటకేత్తువంపం

గత సంవత్సరం ప్రౌదరాబాద్ లో దా॥ దాసరి నాటకో త్సపంలో చిల్లర కొట్టు చిట్టమ్మ నాటకాన్ని వివిధ సమాజాల ద్వారా ప్రదర్శింప చేసిన కిన్నెర ఆర్ట్ ధియెటర్స్, అభిల భారత దాసరి యువశక్తి సంయుక్తంగా ఈసారి ఒంగోలులో నాటకోత్సవాలను నిర్వహించున్నారు. మే 4 సుండి 6 వరకు జరగనున్న ఈ పోటీలను ప్రదర్శనా పారితోషికము రూ. 5,000/-లు ఇవ్వ బడుతుంది. భోజన, వసతి సౌకర్యము కూడా కల్పించబడుతుంది. ఉత్తమ ప్రతిభ చూపినవారికి వ్యక్తిగత బహుమతులు ఇవ్వబడతాయి. ఈ బహుమతులన్ని ప్రముఖ సినిమా కళాకారుల చేత ఇవ్వబడతాయి. 6వ తారీకున బహుమతి ప్రధానోత్సవమతో బాటుగా జిల్లాకు విశేష కీర్తి తెచ్చిన ప్రతిభా వంతులైన కళాకారు లకు సంఘ సేవకులకు మరస్యారం జరుగు తుంది. కళారంగంలో విశేష కీర్తి తెచ్చిన ప్రముఖులకు స్వర్ణ కంకణ బహుకరణ దా॥ దాసరి నారాయణ రావు చేతులమీదుగా జరుగుతుంది. పాల్గొన్న దలచినవారు ఈ అడ్డన్ను సంప్రదిం చండి.

బంకా రమేష్ బాబు, కన్సీనర్, దా॥ దాసరి నారాయణ రావు నాటకోత్సవము రామ్ నగర్, 2వ లైను, ఒంగోలు, ప్రకాశం జిల్లా. ఫోన్ నెం. 98490 40924, 234818, 232565

‘నోట్ దిన్ పాయింటోలో చి॥ క్రావణి, చి॥ మదన్

సుప్రసిద్ధ రచయిత ఆకెళ్ల, సాంస్కృతిక మండలి అధ్యక్షులు ధర్మవరం సుబ్రహ్మణ్యం, యం. ఎల్. ఎ. వి. పురుషోత్తమరెడ్డి ప్రభుతులు పార్శ్వనాయి ప్రసంగించారు.

సభా కార్యక్రమానికి ముందు, ఆకెళ్ల రచించిన ‘శ్రీనాథుడు’ పద్మనాటకం శ్రీ సత్యసాయి కళానికేతన్ సభ్యులచే హృద్యంగా, జన రంజకంగా ప్రదర్శించబడింది. శ్రీనాథుడుగా నటించిన ప్రసిద్ధ నటుడు గుమ్మడి గోపాలకృష్ణ అభినయ పాటవం, సుమధుర గళం ప్రేక్షకుల్ని రసరమ్మ లోకంలో విహారింప జేసింది. నటినటుల సమిష్టి కృషితో నాటక ప్రదర్శన మనోజ్ఞంగా రక్తి కట్టింది.

ఉమి ప్రావోటీ గొంగాధర రావు స్వార్క నాటకమేత్త్వమం

అల్లూరి సీతారామరాజు స్వార్క కళావేదిక కాకినాడలో నిర్వహణలో డాక్టర్ కొర్ప్రపాటి గంగాధరరావు స్వార్క 9వ రాష్ట్రసాయి ఆప్సోన నాటికలు పోటీలు 2006 ఫిబ్రవరి 10, 11, 12 తేదీలలో కాకినాడ సూర్యకళా మందిరంలో జరిగాయి.

న్యాయనిర్ణేతులుగా నాగంలక్ష్మణ రావు, జె.డి. ప్రసాద్, కోకా సాయి నిర్ణయించిన న్యాయనిర్ణేతులు ఘలితాలు.

డాక్టర్ కొర్ప్రపాటి గంగాధరరావు

స్వార్క రచన అవార్డ్ 2006, మానవత్వానికి మరోకోటం - నాటిక రచయిత : ఎన్. కాశీ విశ్వనాథ్, పులుగురి శ్రీరామచంద్ర మూర్తి స్వార్క దర్శక అవార్డ్ 2006, ఉత్తమ దర్శకుడు : యేపూరి

హరిబాబు (పుట్టింది ఎందుకో ?), ఉత్తమ ప్రదర్శన : పుట్టింది ఎందుకో, కళాలయ, కొలక్కలూరు (గుంటూరు), ఉత్తమ ద్వితీయ ప్రదర్శన : ఐదోగది, రసరులి, పొన్నారు, ఉత్తమ నటుడు : ఎం.వి. రమణ (మృగం), ఉత్తమ నటి : పి. మణిబాల (ఆల్విం), ఉత్తమ కారెక్టర్ యాక్టర్ : ఎం. ప్రసాద మూర్తి (మిధునం), ఉత్తమ హోస్పిటుడు : మల్లాది భాస్కర్ (తోడొకరుండిన), ఉత్తమ క్యారెక్టర్ యాక్టర్ : ఎం. ప్రసాదమూర్తి (మిధునం), ఉత్తమ రంగాలంకరణ : పి. గిరి (పుట్టింది ఎందుకో ?), ఉత్తమ ఆహార్యం : ఐ. సన్యాసి రావు (తోడొకరుండిన), ఉత్తమ సంగీతం : టి. సాంబిలివరావు (ఐదోగది).

డాక్టర్ కానరనేని సదాశివరావు నాటక పరిషత్తు

తెక్కుళ్ళ
పాడు (గుంటూరు
జిల్లా) లో నిర్వహించిన
డాక్టర్ కానరనేని
సదాశివరావు నాటక
పరిషత్తు 4వ ఆప్సోన
నాటిక పోటీలు 2006
ఫిబ్రవరి 17, 18, 19
తేదీలలో జరిగాయి.
న్యాయనిర్ణేతులుగా

డాక్టర్ పడ్డమూడి సీతారాము రావు, అన్నపురెడ్డి శివరామిరెడ్డి, ఊంట్ల బుడ్డయ్య చౌదరి ప్రకటించిన న్యాయనిర్ణేతుల ఘలితాలు :

ఉత్తమ ప్రదర్శన : గురజాద కళామందిర్ - విజయవాడ - “అని తెలిస్తోంది”, ద్వితీయ ప్రదర్శన - రంగయాత్ర, గుంటూరు - “అలోచించండి”, తృతీయ ప్రదర్శన - కళావాణి - ఉభయగోదావరులు - “మిధునం”, ఉత్తమ రచన : సంజీవి (అనితెలిస్తోంది), ఉత్తమ దర్శకత్వం : పిళ్ళా నటరాజ్ (అని తెలిస్తోంది), ఉత్తమ నటుడు : ఎన్.ఎం. బాపా (నోట్ దిన్ పాయింట్), ఉత్తమ నటి : ఎం. రత్నకుమారి (ఐదోగది), ఉత్తమ విలన్ : బాబురావు (అతని కోసం ఇతను), ఉత్తమ సహాయ నటుడు : పి. శివరామ్ (అలోచించండి), ఉత్తమ సహాయ నటి : ఎన్. జ్యోతి (అలోచించండి), ఉత్తమ హాస్యానటుడు : గోవరాజు విజయ్ (అలోచించండి), ఉత్తమ రంగాలంకరణ : పి. శేఖరి (అలోచించండి), ఉత్తమ బాలనటులు : ఎన్. మనీర్ (నోట్ దిన్ పాయింట్) రాజు (అశల పల్లకి), తేజి (అలోచించండి). కన్నోలేషన్స్ : జి.వి. మనోహర్ (పుట్టింది ఎందుకో), ఎం.వి. సుబ్రహ్మణ్యం (జన్ కెమెరా), కరిముల్లా (ఐదోగది), వాణిబాల (మిధునం), మజందారే కృష్ణ (ఆశలపల్లకి), ఎన్.కె. భాజి మస్తాన్ (నోట్ దిన్ పాయింట్) మస్తాన్ రావు (అలోచించండి)

‘పానకంలో పుడక’లో జ్యోతి, ఐ. రాజ్కుమార్, మహేంద్ర

డా॥ ఎన్.బి.ఆర్. సన్మాన సభలో ప్రసంగిస్తున్న బి. భానుప్రకాశ్

డా॥ కందిమళ్ల ‘అనగనగా ఆరు నాటీకలు’ ప్రస్తావప్రపంచ

డాక్టర్ కందిమళ్ల సాంబిషివరావు రచించిన ‘అనగనగా ఆరు నాటీకలు’ సంపుటి ‘అభినయ’ రంగస్థల మాసపత్రిక వ్యాస ప్రచురించబడింది. పుస్తకావిష్కరణ సందర్భంగా పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంలో సందమూరి తారకరామారావు కళామందిరంలో 2006 ఫిబ్రవరి 11న సభ ఏర్పాత్తింది. ఆనాటి సభకు రాష్ట్ర సమాచార, హోర సంబంధాల శాఖ కమిషనర్ కె.వి. రమణాచారి, ఐ.ఎ.ఎన్ ముఖ్య అతిథిగా ఆవిష్కరణ విచేశారు. డాక్టర్ కందిమళ్ల విలక్షణ రచయిత అనీ, సంపుటిలోని ప్రతి నాటికా నమజానికి సందేశాన్ని అందించే దిశలో సాగుతుందని ప్రశంసించారు. సభాధృత్కులు సుప్రసిద్ధ నాటక రచయిత డి. విజయభాస్కర్ మాటల్డుతూ డా॥ కందిమళ్ల కొత్తదనం కోసం అన్మేషించే నాటక కర్త అనీ అందువల్ల ఆయన రచనలు ప్రేక్షకుల ర్ఘష్టిని విశేషంగా ఆకర్షిస్తాయిని చెప్పారు. తెలుగు నాటక రంగంలో నాటక విమర్శ చెప్పుకో దగిన స్థాయిలో లేదని ఈ రంగంలో కృషి జరగవలసి ఉందనీ గుర్తు చేశారు. నాటక వర్ధికరణలో ఇటీవలకాలంలో ‘పరిషత్తు నాటకాలు’ అనే జాతిని వరిశోధకులు ప్రస్తావించటం హస్యాన్నదంగాత ఉందని ఈ సందర్భంగా విజయభాస్కర్ విమర్శించారు. గౌరవ అతిథి, సినీ రచయిత డా॥ పరుచూరి గోపాలకృష్ణ మాటల్డుతూ కందిమళ్ల ఒక నాటికకు ‘పతిడు’

అనే పేరు పెట్టడంలో రచయిత ప్రత్యేకత కనబడు తాండని తమ ఉపన్యాసంలో పేర్కొన్నారు. ప్రముఖ రంగస్థల నటులు, దర్శకులు, ప్రయోక్త చాట్ల శ్రీరాములు ‘ఆరునాటీకలు’లోని వన్ను వైవిద్యాన్ని, అభివృక్తిలోని నవ్యతను వివరిస్తూ మన్మక సమిక్ష చేశారు. రంగస్థల, సినీ నటులు రాట్లపల్లి నాటక కర్త కృషిని అభినందించారు. నాటక విమర్శకులు గండవరం సుబ్బావి రెడ్డి ‘అభినయ’ నాటక రంగంలో చేస్తున్న కృషిని కళాభిమానుల ర్ఘష్టికి తెస్తూ, రంగస్థల ప్రతికను బ్రతికించే దిశలో కళాభిమానులు తమ సహకారాన్ని అందిం చాలని విజ్ఞప్తి చేశారు. చివరగా ప్రముఖ సినీ నటులు ఎం. మురళీ మోహన్ ప్రసంగిం చారు. డా॥ పాపులూరి శివ రామయ్య అతిథి సత్కారం చేశారు. అభినయ సంపాద కులు గడ్డి శ్రీనివాస రావు వందన సమర్పణ తో సభ ముగిసింది.

సభా ప్రారంభానికి ముందు వనం శంకరయ్య బ్యందం ప్రదర్శించిన ‘చింతామణి’ నాటకంలో పురాణ పరన దృశ్యం కార్యక్రమానికి వన్ను కూర్చుంది.

అంజు ఆర్ట్ థిమేటర్ ప్రారంభింపువం

అంజు ఆర్ట్ థిమేటర్ ప్రారంభింపు త్వరిత సభ యన్.టి. ఆర్. కళా వందిరంలో ఫిబ్రవరి 10వ తేదీన జరిగింది. ఆనాటి సభలో ముఖ్య అతిథిగా ప్రే. ఎం. రమణ చలనచిత్ర నటులు అక్కినేని నాగేశ్వరరావు, సభాధృత్కులగా పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

ఉపాధ్యక్షులు శ్రీమతి ఆపుల మంజులత, ఆట్లీయ అతిథిగా రాష్ట్ర సమాచార హోర సంబంధాల శాఖ కమిషనర్ కె.వి. రమణాచారి, ఐ.ఎ.ఎన్., వక్కలుగా చాట్ల శ్రీరాములు, సిద్ధపుసాయుడు ప్రభృతులు పాల్గొన్నారు.

సభకు ముందు గంగాధర్, వీర రచించి దర్శకత్వం వహించిన ‘యమా! అయింసారీ!’ అనే అభిష్కేసాత్మక నాటకను రసస్మీ రకంగా ప్రదర్శించి సదన్యులను ఆకట్టు కొన్నారు. నాటక రంగ ప్రముఖులు దుగ్గి రాల సోమేశ్వరరావు, అడ బాల, హరనాథరావు, గుమ్మడి గోపాలకృష్ణ అయ్యదేవర పురషోత్తమ రావు ప్రభృతులు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొని కార్యక్రమాన్ని జయ ప్రదం చేశారు.

భద్రాలు కళాభారతి - నాటీక వెసెలీలు

ఇటీవల భద్రాచలంలో జరిగిన రాష్ట్రసాధి నాటిక పోటీలలో బహుమతి పొందిన ప్రదర్శనల వివరాలు ఘ

ఉత్తమ ప్రదర్శన - పెద్దలకు మాత్రమే!, శ్రీ మూర్తి కల్వరల్ అసోసియేషన్ - కాకినాడ, ద్వితీయ ఉత్తమ ప్రదర్శన - రంగయాత్ర గుంటూరు వారి - ఆలోచించండి, ఉత్తమ రచన - ఆకెళ్ళ (పెద్దలకు మాత్రమే!), ఉత్తమ కార్యక్రమ ఆక్షర్ - సి.ఎన్. మూర్తి (పెద్దలకు మాత్రమే!), ఉత్తమ బాల నటుడు - బాబీ - చిరంజీవి (పెద్దలకు మాత్రమే!), ఉత్తమ దర్శకత్వం -

‘నంది’లో ఉత్తమ ద్వితీయ ప్రదర్శన వాసవి కస్యక’కు బహుమతి అందుకుంటున్న కళాకారులు

కరణం సురేష్ (ఆలోచించండి), ఉత్తమ నటుడు - పి. శివరాం, ఉత్తమ నటి: ఎ.అనురాధ (పొనకంలో పుడక), ఉత్తమ చిలన్ : రాజర్షి (గోరంత దీపం), ఉత్తమ బాలనటి - ఆద్దానికి ఆవలివైపు, ఉత్తమ హస్య నటుడు : ఫిరోజ్ గాంధి (వడ్డగింజలో బియ్యపుగింజ),

కె.జి. రామ్ ప్రసాద్ (ప్రౌదరాబాద్), అర్.వి. రఘుణ మూర్తి (కాకినాడ) న్యాయ నిర్దేశలుగా వ్యవహరించారు.

ప్రభ్యింటి ఎందుకో నాటీక ప్రెస్మెంట్

జటీల తిరుపతిలో నిర్వహించిన సంది నాటకోత్సవాలలో కళాలయ, కొలకులారు వారు ప్రదర్శించిన పుట్టింది ఎందుకో? నాటిక జ్యారి అవార్డు (సంది), ఉత్తమ రచయిత (సంది) కైవశం చేసుకొన్న సందర్భంగా గుంటూరు కలెక్టర్ ఆఫీస్ దగ్గరవున్న సంస్కృతి కార్యాలయంలో జటీల ప్రెస్మెంట్ ఏర్పాటు చేశారు.

జీవచ్ఛవంలా జీవించేకంటే మనిషి మరణించిన తదుపరి కూడా జీవించియుండేలా జీవితం గడపాలంటే పుట్టింది ఎందుకో? తెలుసు కొని జీవన యానం సాగించాలని తెలియజేప్పే నాటిక పుట్టింది ఎందుకో?

తాను చని పోవడం భాయమని తెలుసుకొని తన అవయవాలను దానంచేసి నలుగురు వ్యక్తులకు జీవితాలను ప్రసాదించిన ఉదాత్మమూర్తి జీవిత గాథయే పుట్టింది ఎందుకో? నాటిక ఇతివ్యత్తం.

ఈ నాటికను పోలీస్ డిపార్ట్ మెంట్లో

కానిస్టేబుల్ ఉద్యోగ బాధ్యతలు నిర్వహించే ఐక్ హుస్సెన్ రచించారు. మెడికల్ అండ్ హెల్ప్ డి పార్ట్ వెంట్లో ఉద్యోగ బాధ్యతలు నిర్వహించే యేపూరి హరిబాబు దర్జకత్వం వహించారు.

సంస్కృతి సంస్కారు నిర్వహించిన ప్రెస్మెంట్లో యన్. బాలచంద్ర్, (సంస్కృతి నిర్వా హకులు) సీతారాము రావు, వై. హరిబాబు, ఎన్.కె. హుస్సెన్, బి. రామకృష్ణ, కరణం సురేష్ పిస్సుమనేని మృత్యుంజేయుడు, ఎం. మధు, కాకాని అనిల్ మొదలైన వారు పాల్గొన్నారు.

గొమసక్

ఫిబ్రవరి సంచికలోని ఎనిమిదవ నంది నాటకోత్సవం-2005 ఆర్టికల్లో ట్రైంటింగ్ లో చిన్న లోపాలు దొర్లాయి. కొన్ని పేర్లు ప్రింట్ కాలేదు. అవి ఈ సంచికలో ఇస్తున్నాము. సాంఘిక నాటకాలలో ఉత్తమ సంగీతం : టి. సాంబశివ రావు, టి. చందు (మూడో పురుషార్థం), ఉత్తయ నటి : ఎన్. జయంతీ (వేదావులకు ఓ నాటకం). పద్య నాటకాలలో ఉత్తమ నటుడు: ఎన్. రవికుమార్ (పల్నాటి భారతం). సాంఘిక నాటికలలో తృతీయ ఉత్తమ నాటిక రచయిత మండేపూడి పూర్ణ (అభయు రణ్యం), ద్వితీయ ఉత్తమ నాటిక రచయిత : వల్లారి శివప్రసాద్ (మిస్ట్స్కాల్)

తుదిపోటీల న్యాయ నిర్దేశలు పద్యనాటకం : గేదెల రామారావు, బుఱ్ఱా సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి, కె.యన్. వీరరాఘవులు. సాంఘిక నాటకం : కారుమూరి సీతా రామయ్య, భానుప్రకాప, వి. రాఘువాచారి సాంఘిక నాటిక : సి.యన్.రావు, జీడిగుంట శీరామచంద్ర మూర్తి, దాా. కె. బాలకోటయ్య.

చంతారమణీ నాటక ప్రదర్శన

కిన్నెర ఆర్ట్ ధియేటర్స్ ప్రౌదరాబాద్ వారి ఆధ్వర్యంలో ఫిబ్రవరి 7వ తేది ప్రౌదరాబాద్ శ్రీ త్యాగరాయ గానసభలో కికిరిసిన ప్రేక్షకుల మధ్య చింతామణి నాటక ప్రదర్శన జరిగింది. ఇందులో బిల్వ మంగళుడుగా వనం శంకరయ్య, భవానిశంకరుడుగా ఎం. విజయరాజు, సుఖిశెట్టిగా ఎన్. రోశిరెడ్డి, చింతామణిగా ఎ. రజనీబాయి మొదలైనవారు నటించగా సంగీత పాండురంగారావు, వేకవ్ పరవేశ్వర్ అందించారు. ఈ కార్యక్రమాన్ని మద్దతీ రఘురామ్ నిర్వహించారు.

రఘీంద్ర భారత అడ్మినిస్ట్రిట్యూట్ ఆఫ్ సర్కార వై. ముఖలయ్య

రాష్ట్రంలో కళాకారులు అత్యంత పవిత్రంగా భావించే ప్రౌదరాబాద్లోని రపీంద్ర భారతి పరిపాలనాధికారిగా వై. మూలయ్య నియమితులైనారు. ఇదివరలో సూపరింటెండెంట్ పని చేసిన ఆయన ఇటీల పదవోన్నతి పొందారు. మూలయ్య స్వతపోగా కళాకారుడు కావడం గమనార్థం. ఆయన నటనలో ఉస్సానియా యూనివర్సిటీ సుండి పోస్ట్ గ్రాడ్యూయేషన్లో డిప్లొమా తీసుకొన్నారు. దాదాపు నాలుగు వందల నాటక ప్రదర్శనల్లో ఆయన పాల్గొన్నారు. అంట యూనివర్సిటీ ఇంటర్ కాలేజి కాంపిటీప్స్ న్యూలో ఉత్తమ హస్య నటుడుగా బహుమతి గెలుచు కున్నారు. అభినయ వారికి హృదయ పూర్వక అభినందనలు తెలియజేస్తుంది. *

ESSENCE OF ABHINAYA

In this issue the editorial, interalia, points out a pertinent point regarding wastage of creativity that is, man power in the sphere of drama. In compliance with the condition laid down in 'Nandi Rules', the playwrights are compelled to write dramas afresh every year in order to participate in "Nandi Drama Festivals". This naturally necessitates writers as well as Associations to go in for new dramas lest they lose the opportunity. It is not an exaggeration to say that writers are creating as many as 200 plays and playlets every year exclusively for the purpose of Nandi Drama competitions.

A.P. State Film, T.V. and Theatre Development Corporation selects only 32 dramas after getting scrutinised by a panel of judges. In this process 150 and add plays and playlets are being rejected. This, however, doesn't mean that all the rejected dramas are not stage worthy. In fact 40% of them are found suitable for stage.

As "Nandi" selects only 32 dramas and the rest of the plays are going to oblivion, for which, of course 'Nandi' is not to be blamed. This is a pathetic situation. Further the problem is being aggravated by the other parishats by preferring the plays

selected by Nandi. In view of this, creativity of writers is being obliterated causing frustration. To avoid this position it is advisable for the parishats to select plays that have been left over by Nandi. This will surely mitigate the problem and give relief to the writers to a great extent.

The cover story written by Dr. Kandimalla Sambasiva Rao gives out the life sketch of Hari prasada Rao, a great actor of 19th century. He was one of the persons who got inspiration from the performances of Dharwada Company, an itinerant troupe of actors who toured all important towns of Andhra Pradesh during 1880 and 1881. Inspired by their colourful performances, a dramatic Association was started in 1882 by Kondubhotla Subrahmany Sastry. The said Company was in existence till 1912. Later on the Association is known as Guntur First Company. Hari prasada Rao was an important actor in that Association. He used to play hero roles in all the plays. He used to play Harischandra, Saranga-dhadara, Nala, Bahuka, Dushyan-tha and Duryodhana and did justice to those characters. By his histrionic talents he could set up standards in acting in the initial stage of Telugu drama. That is why he was honoured with the title

'Andhra Nata Pithamaha' (Father of acting). The roles in which he lived have become models to the future generations.

Hari prasada Rao hails from Kuchipudi village of Krishna District. He got only formal education. He dedicated his entire life for the promotion of drama. This illustrious son of Telugu soil at the Zenith of his glory died on 1936 October,7 leaving his everlasting foot prints on the field of Telugu theatre.

Gedala Rama Rao and Gandavaram Subbaramireddy revieweds verse plays and social plays staged in Nandi Drama competitions respectively. Their review exposes the merits and demerits of the performances concerned.

The article written by Bangaru Raju on "Special effects in stage performances" gives valuable information on technical aspects.

The article titled 'Amateur drama movement in A.P.' written by Gollapudi reveals the historical background of the movements in detail.

In his article "Kalaa Tarangalu" Adivi Sankara Rao explains the culturalas activities taken place in various parts of Andhra Pradesh.

The other miscellaneous articles do throw light on different angles of theatre. *

B. BHANU PRAKASH

A LUMINARY OF TELUGU THEATRE

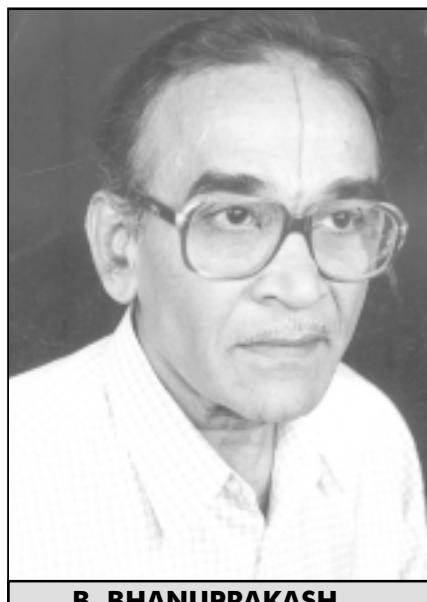
Bhanuprakash is one of the stalwarts of Telugu theatre who has contributed a lot to the promotion of drama in Andhra Pradesh. He is an actor and director too. There is hardly any person with whom he is not familiar in theatre circles. He has been associated with the dramatic field for over five decades.

Bhanu Prakash entered the field as early as 1950 and has taken part in hundreds of plays and playlets to his credit. It is surprising to note that even at this age he is neither sitting idle nor keeping aloof. Instead, he keeps himself engaged by extending his services to the younger generation.

During 1960s and 70s he was considered to be the uncrowned monarch of Telugu theatre, in view of the fact that Bhanu Prakash with his team used to invade every parishat (Drama Competition) and grab prizes. The other Associations often got disappointed where ever 'Kalaradhana' participated in the competitions. His play 'GALIVANA' (Cyclone) created a sensation wherever it was put on boards. It stirred the spectators of all classes by virtue of its excellent performance. He achieved numerous prizes as best actor and best director in different drama competitions. Under his able direction plays like

'VALAYAM' (Circle), VELLUVA (Flood) SUDIGALI (Whirl Wind) were taken to zenith of their fame.

It goes to the credit of Bhanu Prakash for bringing

B. BHANUPRAKASH

R.V.S. Ramaswamy, a playwright into lime light. It is perhaps an unprecedent event that Bhanu Prakash had produced all most all of R.V.S' Plays for the first time. Infact Ramaswamy's plays could not have attained popularity had not Bhanu taken care of them in the initial stage. Bhanu Prakash encouraged R.V.S to write plays and playletts which in turn resulted in enrichment of dramatic literature. Many veterans of contemporary theatre happened to be the products of 'Kalaradhana' Association. Desiraju, Vidya

- Gandavaram sagar, Nutan Prasad (popular cine artist) and others to name a few.

Bhanuprakash hails from Hyderabad. He was born on 21st April, 1938. Venkata Hari and Andalamma are his parents.

After obtaining a degree from Osmania University, he secured a job in Hindusthan Aeronautics Limited where he continued his service till retirement. While he was working in H.A.L he started a Cultural Association with like-minded colleagues. With the help of his able guidance and under his direction HAL Cultural Association had staged many dramas like Gali Gopuram, Ontikali Parugu, Halal etc. In several drama competitions the Association bagged many prizes elevating the prestige of HAL.

Bhanu Prakash sporadically acted in many films but his attachment to drama remained undisturbed.

With his amiable qualities Bhanu Prakash endeared himself with one and all.

Many cultural organisations through out the state honoured him for his outstanding contribution to the enrichment of drama and theatre. *

THE REAL PICTURE OF TELUGU DRAMA

 Gandavaram Subbarami Reddy

...

(From the Last Issue)

Koppparapu Subba Rao (1890-1959) is the author of this play. It is an adoption to 'Inspector Calls' of J.B. Priestly. The play has been extensively staged through out the state by Raghava Kala Kendram. Starwarts like D.V. Narasa Raju, Ramachandra Kasyapa, Ramannapantulu, K. Jagaiah, Kopparapu Sarojini, Seethalata and others participated in the play.

There are three more translations to J.B. Priestly. Gautham had translated this play in to Telugu by name Medipallu. Acharya Atreya had adopted this play in the form of one-act play with all female characters. Mudigonda Linga Murthy also wrote a playlet 'Pellichupulu' on the same subject drawing inspiration from the play 'Inspector Calls'. But these translations are not as successful as 'Inapateralu'.

P.V. Rajamannar's play 'Manorama' also deals with woman's problem from a different angle.

This drama deals with Deva Dasi system under which Devadasis, temple dancers are not supposed to marry. Their lives are dedicated to God and temple service. This system might have worked well in ancient times. With the passage of time, Devadasis found it hard to put up with that life for ever. They too wanted family life. Orthodox people, however, were dead against

Devadasis getting married. As a result, it indirectly paved the way for Devadas's getting in to prostitution.

Manorama succeeds in marrying a gentleman and leaves the temple premises. But the priest does not allow her to be happy. He goes on harassing her till she is separated from her husband. Wounded-lion as she is, ultimately sees to the end of the priest.

Though the literary circles speak very high of the qualities of this play, it is doubtful whether the play is ever produced on the stage. This can be regarded as a closet-drama at the most.

It may be recalled here that Kandukuri Veeresalingam had waged crusade against this Devadasi system in 19th Century. In the later years the Devadasi system had been abolished by the Government.

The woman subject was also dealt with prominently by two more writers - Dr. Korrapati and J. Sreeramu. They have translated Ibsen's, 'Doll's House' with the name of 'Sankranti' and 'Bommarillu' respectively.

Two other plays appeared on dramatic field which propogated casteless society are 'Kulamleni Pilla' (Out of Caste girl), a Social play by Pinisetty Sreerama Murthy and 'Raga Vasistam' a mythological play by Dr. Boyi Bheemanna. 'Atma Vanchana' of Butchi Babu and 'Kree Needulu' of K.L. Narasimha

Rao were written on psychology of women. In the former play Rani, the heroin takes pleasure in ridiculing, insulting Raja Sekharam with her superiority complex. She is in love with Raja Sekharam but her ego prevents her to disclose her mind till death snatches away her life. In the latter play Sarala is also of the same kind but the only difference is that Sarala confesses that hers status, education and more her ego stood in the way of her love, and she could not overcome them.

These two plays were well received by the audience when presented on the stage. K.L. Narasimha Rao wrote ten to fifteen plays. He is one of the forerunners who strove hard to accelerate development of drama in Telangana districts of Andhra State. His other works include 'Gudigantalu' (Temple Bells) and 'Adugujadalu' (Foot Steps).

Pinisetty Sree Rama Murthy, popularly known as 'Pinisetty' was an established writer of this decade whose works are still fresh in the minds of theatre people. His first play 'Palle Paduchu' (Village maid) earned him reputation. The play has rural back ground as the title itself suggests. He described the sufferings of farmer community with minute details in Pallepaduchu. Love, Sentiment, humour, villainy, melodrama and such other 'Masala' are in equal proportions in the play. Songs and dances are also not excluded.

Author's troupe used to stage this play in different parts of the State. The performance was by the sale of tickets. Pinisetty was perhaps the first dramatist who encouraged the audience to purchase ticket for a social drama. Hitherto, people used to take tickets only for mythological and historical dramas. So the credit of turning the tide goes to Pinisetty. He created a professional Status to Amateur theatre. This would have been continued for ever had he not migrated to cine field as opined by Chatla Sreeramulu famous Stage Director.

Anna Chellelu (Brother and Sister) another play by Pinisetty is based on struggle for existence. Brother and sister of a middle class family hope for better future. But their dreams are never transformed into reality. Poverty, unemployment and helplessness haunt them wherever they go. Their struggle for life, brings tears to the audience. This is a human drama which reflects the untold miseries of a middle class family. The theme has an universal appeal. Depiction of characters and incidents is so natural and akin today - today life. When compared to Palle Paduchu, Annachellulu is a refined drama that appeals to both head and heart.

Panjaramlo Pakshulu (Birds in a Cage) of Pinisetty is not as powerful as his previous ones. In this play the author draws a line between love marriages and arranged ones. Criterion for the successs of any marriage is

nothing but a better understanding and union of hearts, says the writer.

D.V. Narasa Raju won recognition by his very first play 'Natakam' (Drama) which was well received by amateur associations in fifties. It is an adaptation of 'The play is the thing' of Ference Molnar. When misunderstanding crops up between two lovers a playwright skillfully averts the danger by writing a play. He incorporates in the play the key-incident which is said to be the cause of their misunderstanding. He convinces the gentleman-in-love with the heroin, that the incident said to have occurred is only a part of drama rehearsal but not real. The story takes place in a hotel. The incidents are shown as taking place in two rooms, side by side simultaneously. This is a new experiment for Telugu Stage of that time.

The second play Veelu Nama (The Will) is also adapted from 'Juno and Peacock' of Sean 'O' casey. This is a Comedy which describes the behaviour of a middle class family which is supposed to inherit a wind fall wealth by means of a will. Pankajamma is a special attraction in this play. Unlike 'Natakam' the flavour of nativity permeates the entire play which takes 'Veelunama' closer to the audience. Narasaraju's dialogues sparkle with simplicity and sharpness. His humour has pep and is not made of cheap material. Although Narasaraju is one of the top writers of Telugu theatre his total output of dramas does not exceed half a

dozen. It is a pity that he did never write a fulllength original play except translations.

Gogol in Telugu :

Russain writer Gogol has attracted Telugu writers. His drama 'Inspector General' inspired four writers to translate it in different titles. Rentala Gopala Krishna has translated the play with the same title as 'Inspector General'. It has immediately been taken up by the amateur association. The play met with grand success wherever it was staged. Bellamkonda Ramadas translated the play as 'Aakass Ramanna' which was equally liked by the audience as well as theatre people. Somanchi Yaggana Sastry and Giduturi Suryam with the title 'Mahanubhavulu' and Adhikari respectively.

The factor that brings 'Inspector General' very close to the Telugu Audience is that the incidents described in the original play are not different from that of our country. It is not uncommon to see in our society that Chairman and Members of Municipal Corporations and Municipalities resort to unfair means to earn money at the expense of tax payers, ignoring their legitimate duties and responsibilites. They go to any extent to protect themselves in case of any inspection they have to face. The play brings out the ugly face of local administration in the present times. 'Inspector General' still holds good even today.

(To be continued...)